

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України та методики викладання історії

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття другого(магістерського) рівня вищої освіти
на тему:

**«Особливості розвитку Канади кін. XX - поч. XXI ст. у
шкільному курсі історії»**

Виконала: студентка
групи СОІз-2М
напряму підготовки (спеціальності)
014 «Середня освіта (Історія)»

Іваницька Оксана Ігорівна

Керівник: кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої історії

Бурачок Лілія Василівна

Рецензент: доктор історичних наук,
професор кафедри всесвітньої історії

Борчук Степан Миколайович

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Огляд джерел та історіографії.....	6
РОЗДІЛ 2. Соціально - економічний розвиток Канади кін. XX – поч. XXI ст.	13
РОЗДІЛ 3. Особливості зовнішньої політики Канади кін. XX - поч. XXI ст.	30
РОЗДІЛ 4. Теоретичний аналіз підручників з всесвітньої історії з проблеми Історії розвитку Канади наприкінці XX – початку XXI ст.....	58
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність теми: На сьогоднішній день Канада виступає провідною країною світу. За рівнем розвитку життя та суспільними цінностями простежується значний інтерес у дослідників. Важливим аспектом прогресивного розвитку, який спонукає до всебічного вивчення системи управління та економіки є результат успішності. Оскільки, досягнення держави провідних позицій безпосередньо залежить від рівня економіки та стану якості життя суспільства. Тому важливо простежити процес реформування та розвитку самоврядування на місцях в Канаді з ціллю вивчення, освоєння і впровадження здобутих досвіду та знань у вітчизняну роботу. З економічної точки зору Канади може бути прикладом для інших країн світу, оскільки добре підтримує тутешній ринок праці і складає конкуренцію іноземному. Варто зазначити укладення угод Канади з іншими країнами щодо економічної сфери завдяки яким країна тримає лідерські позиції.

Завдяки стабільній політиці Канада стоїть на демократичних засадах і виступає за збереження міжнародного права. Тому на світовій арені має значний вплив. Набуття досвіду розвитку становлення співпраці Канади та ЄС є хорошим напрямом вивчення у рамках історичної науки, адже стосується важливих поглядів на діяльність та роль державних посадовців та інтеграційних об'єднань у світі сьогодення. Динаміка канадського зовнішнього розвитку й надалі спонукатиме науковців до переосмислення супутніх процесів і явищ, що супроводжують перетворення модерних міжнародних відносин. На даний момент зовнішня політика є маловивченою і їй приділяється недостатня увага. Тому що, увагу зосереджують на вивченні процесу і ухваленні рішень ніж на акценті ефективних і результативних дипломатичних переговорів.

Історія розвитку Канади наприкінці XX – поч. XXI ст. в шкільному курсі історії є дуже важливою та актуальною темою. Досвід цієї країни варто брати до уваги і вивчати у школі. Історичні дослідження набули нових оборотів й популярності поміж науковців. У сучасній українській науці вчення про Канаду є напрямом, що активно розвивається у багатьох сферах. Останні дослідження про Канаду в Україні є розкинутими і несистематизованими як тематично, так і географічно. Представлені праці присвячені різними вузькими аспектами, проте не має цілісних досліджень цієї країни. Незважаючи на наявність значного наукового доробку з канадознавства - узагальнюючого, систематизованого і спеціального огляду досліджень з історії Канади, досі не створено. Є ще багато не закритих питань у дослідженні історії Канади над якими потрібно працювати.

Об'єктом дослідження виступає соціально-економічна та зовнішня політика Канади кін. XX – поч. XXI ст.

Предметом дослідження: слугують умови становлення й розвитку соціально-економічної і зовнішньої політики Канади кін. XX – поч. XXI ст.

Мета: полягає у комплексному вивченні та систематизації матеріалу особливостей розвитку Канади кін. XX - поч. XXI ст.

Виходячи з поставленої мети автором магістерської роботи поставлено наступні завдання:

- проаналізувати джерела та історіографію теми
- охарактеризувати особливості соціально-економічного розвитку Канади кін. XX - поч. XXI ст.
- визначити основні напрямки зовнішньої політики Канади кін. XX - поч. XXI ст.
- дослідити теоретичний аналіз підручників з всесвітньої історії з проблеми Історії розвитку Канади наприкінці XX – початку XXI ст.

Хронологічні рамки дослідження обумовлені специфікою загальноісторичних процесів і охоплюють кінець 1980-ті – 2021 рр.

Методологічну основу дослідження складають: методологічні принципи і методи наукового пізнання. Для розв’язання окреслених завдань ми застосували історичний, проблемно-хронологічний, комплексно-аналітичний, описовий, системно-структурний методи дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що автором зроблена спроба комплексно опрацювати і систематизувати доступний матеріал з історії Канади.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що представлений фактичний матеріал, теоретичні положення та висновки можуть бути використанні при написанні робіт з історії Канади, зокрема, при проведенні лекційних, семінарських занять та проведенні уроків.

Структуру дослідження складають вступ, чотири розділи, список використаних джерел і літератури, додатки.

РОЗДІЛ 1. Огляд джерел та історіографії.

Важливим аспектом вивчення проблематики дослідження є соціально-економічне життя Канади, яким займаються зарубіжні вчені, перш за все канадські та американські: Гудби Дж. Неразделенная Европа [63], Стевенсон Г. Невиконаний союз: канадський федералізм та національна єдність [72], але й чимало українських науковців, зокрема: Деркач Т. В. Фактори регіоналізації сучасної економіки Канади [13], Савицький В. Л., Клішевич Б. А., Гончаренко І. Ф. Організація державної (цивільної) охорони здоров'я та освіти в Канаді [41], Сідоров М. В. Особливості функціонування економіки Канади на сучасному етапі її розвитку [42], Максимова І. Система державного управління Канади: досвід для України [32], Микитенко Н. О. Професійна підготовка соціальних працівників в університетах Канади [33], Козюра І. В. Становлення і розвиток місцевого самоврядування в Канаді [22], Камінська Т. М. Децентралізована система роботи в Канада: уроки для України [16].

Проте, аналітичний розгляд економіки Канади з позицій запозичення досвіду її функціонування та розвитку не повно висвітлений у працях українських вчених.

Зовнішньополітичний досвід Канади й дослідження світової політики висвітлено у таких працях як, Антохів – Сколоздра О. М. Особливості становлення відносин Канади з європейськими співтовариствами [2], Бессонова М. Спільні виклики та загрози національним інтересам США та Канади (кінець XX – початок XXI ст. [5], Бочар, І. Політика безпеки Канади. Актуальні проблеми міжнародних відносин [7], Вербовський В. В. Гончаренко А. В. НАТО у міжнародних відносинах наприкінці XX – на початку XXI ст. [9], Перепелиця Г.М. Асиметрія міжнародних відносин [38], Троян С. С. Зовнішня політика у постбіполярному світі [46], Черченко І. Л. Конституційно-правовий механізм зовнішніх відносин [49].

Щодо канадознавчих досліджень представлена у працях Бессонова М.М. «Канадознавство у незалежній Україні: проблеми та перспективи» [3], Катеринчук П.М. «Еволюція канадського федералізму та проблема Квебека (80-ті – 90-ті рр. XX ст.)» [18], Бурейко Н.М. «Спільні аспекти імміграційної політики США і Канади в 90-ті роки XX століття» [8], Козачук О.О. «Корінне населення в державній політиці Канади» [21], Євтух В.Б. «Українська діаспора. Соціологічні та історичні студії» [14]. Вивчення Канади в шкільній програмі на уроках історії представлені такими авторами Гісем О., Мартинюк О. Всесвітня історія 11 клас [10], Ладиченко Т. В. Всесвітня історія 11 клас [28], Полянський П. [40], Щупак І. Я. Всесвітня історія 11 клас [50].

На українському просторі останнім часом серед науковців здобули популярність та досягли нових обертів канадські студії. У сучасній українській науці канадознавство є напрямком, що розпочало активну діяльність у різних сферах. Зокрема, простежується зацікавленість політикою та історією цієї країни, і закінчуючи фокусуванням на культурних, економічних, екологічних, міжнародних планах розвитку Канади. Також варто зазначити, значну зацікавленість, що існує до вивчення канадського досвіду й побудови мультикультурного суспільства, яке тісно пов'язане із факторами імміграційного руху до цієї країни. Питання які підіймають у своїх доробках науковці, є багатоманітними, проте вивченість простежується у окремих аспектах. У попередньому огляді праць можна простежити, що канадознавчі студії, як правило містяться у дисертаційних дослідженнях. Та систематизація, яка б охопила всі сфери по канадознавчих роботах на даному етапі не існує.

Варто погодитися із твердженням М. Бессонової про те, що на даному етапі дослідження про Канаду в Україні є «розпорошеними» як тематично так і географічно. Сьогоднішні праці присвячені різним вузьким аспектам. Систематизованих досліджень цієї країни поки що не має [3, С.58].

Можна взяти до уваги дві основні групи досліджень. Щодо першої умовної групи, то вона складається з робіт, у яких простежується вивчення внутрішньої історії, політики та зосереджена увага на певних питаннях розвитку Канади. У другій групі зосередженні праці, увага яких приділена зовнішній політиці країни та участі її у відносинах міжнародного значення. Розглядаючи детальні ознаки груп цих досліджень можна зробити аналіз. Отож, у першій групі досліджень, де розглядаються внутрішня історія, політика та інші питання розвитку Канади можна виокреслити низку підгруп, оскільки в опублікованих матеріалах висвітлюються різноманітні питання – з економічної точки зору та імміграційної політики до сфери політики, що стосується культури.

Більшість праць присвячені соціально-політичній системі Канади, а також деяким аспектам її внутрішньої політики. Зокрема, українські науковці різних фахів беручи від правників та педагогів до істориків та політологів, розглядають широкий вияв питань, що пов'язані з внутрішньою політикою Канади. Серед цих питань, на які зосереджують свою увагу вітчизняні вчені у працях є: особливість «соціальної держави» у Канаді (І. Макух-Федоркова), історія розвитку державно-правових інститутів Канади, особливості парламенту і її партійно-політичної системи (В. Качур, В. Запаранюк, К. Марисюк,), формування громадянського суспільства та студентське самоврядування у Канаді (І. Василенко), економічні й політичні аспекти внутрішньої політики Канади (І. Судак) [45, с. 187].

Також виділяємо в окрему підгрупу праці які, здебільшого висвітлюють економічні процеси у Канаді. Українське середовище дослідників не зосредило свою увагу на вивченні канадської економічної системи, тому сьогодні ці питання є мало дослідженими.

Беручи до уваги внутрішньополітичний розвиток Канади, слід додати проблему Квебеку, яка привертає найбільше уваги серед вітчизняних

дослідників так і зарубіжних. Ця тематика є досить поширеною поміж українських науковців, тому що зосереджує у собі низку питань для подальших досліджень. Охоплюючи економічні і політичні особливості провінції, а також мовні та культурні питання. Так, В. Коваленко П. Катеринчук [18], Р. Сіромський [43] цікавляться аспектами канадського федералізму і сепаратизму Квебеку.

Ще однією незакритою сторінкою для науковців залишається становлення канадської ідентичності. У роботі українських канадських студій ця тема абсолютно недосліджена. Варто наголосити, що тільки один науковець у своїх працях відповідально підійшов до вивчення питань канадської ідентичності. А саме, доцент кафедри міжнародних відносин Чернівецького університету ім. Ю. Федьковича, Т. Лупул, у працях якого досліджені різноманітні питання щодо історії і політичного життя Канади. Науковим зацікавленням пана Лупула є процес становлення канадської нації як такої. Цьому питанню присвячена деяка частина його робіт, у яких науковець зосереджує увагу на аспекті політичної етнічності на шляху творення нації у Канаді [36].

Також, варто наголосити на тому, що Т. Лупул розглядає вищезгадані процеси через певні підходи і завдання політичних наук.

Окремою підгрупою є дослідження, що аналізують імміграційну політику Канади. В Україні канадські студії, що вивчають імміграційні процеси вивчає згадуваний нами науковець Т. Лупул. У своїх наукових доробках цей автор зосереджує увагу на питаннях впливу імміграції на цілий етнічний склад канадійців [30].

У той же час питання державної політики Канади щодо переселенців та біженців не є пріоритетом для цього автора. Особливі аспекти діяльності канадської соціальної сфери щодо іммігрантів розкриває О. Ольхович [36].

Н. Бурейко робить огляд та порівнює імміграційну політику Канади і США у деяких своїх працях [8]. Взагалі цей напрямок дослідження в Україні є мало висвітлений, і потребує подальшого допрацювання.

Серед першої групи канадознавчих робіт, варто зосередити свою увагу і на підгрупу робіт, у яких вивчається аспект мультикультуралізму. Охоплює дослідження місцевого населення та аналіз політики «Культурної мозаїки». В Україні ці питання представлені роботами діячів різних галузей вітчизняної науки. Так, різні питання щодо історії та діяльності ролі місцевого населення у Канаді вивчає О. Козачук [21].

Із погляду педагогіки питання мультикультурності розглядає О. Слоньовська. Вона аналізує процес багатокультурності завдяки підготовці викладачів-гуманітаріїв у вищих навчальних закладах. Схожу проблематику вивчає В. Погребняк, який зосереджує увагу щодо огляду підготовки вчителів у роботі з культурно неоднорідним суспільством. Науковець О. Кучмій розглядає багатокультурне співробітництво у Канаді та певний вплив на зміни загальнодержавної політики.

В. Богатирець [6] прослідковує певні горизонти канадської багатокультурності у внутрішньодержавному й міжнародному впливові на розвиток мультикультурності. Частково аспекту багатокультурності приділяє свою увагу Т. Лупул [29].

Щодо вивчення культури Канади присвячено зовсім небагато робіт, тому цю тему потрібно розвивати, оскільки наявні дослідження надають лише загальні результати. Аспект проблем збереження й захисту культурної спадщини Канади вивчає Т. Катаргіна і Т. Івасютин. Якщо порівняти дослідження питань канадської культури серед російських науковців, то можна побачити, що ніх ця тема є також малодослідженою. А розглядається у працях професорки К. Ісаєвої та дослідниці Т. Щукіної. Окремо можна виділити роботи, у яких проводиться дослідження жіночих та

гендерних питань у канадському суспільстві та державі загалом. Українські науковці підіймали питання гендерних та жіночих аспектів канадської історії та повсякдення доволі побіжно – ці аспекти мають місце у викладах Н. Ковалішиної та Л. Романишин. Певною мірою у своїх роботах дослідниці приділяють увагу канадському досвіду гендерної політики й розвитку жіночого руху та діяльності жіночих українських спілок у Канаді.

Окремий блок складають роботи, які приділяють увагу національним діаспорам у Канаді. Цей блок досліджень є популярним серед українських дослідників, оскільки водночас охоплює окрім царини всесвітньої історії, політологію, філологію, сферу культури і українські студії тощо. Цей напрям перспективний також і з погляду відкритості та зацікавленості у його розвитку з боку представників української діаспори у Канаді, які підтримують такі праці, зацікавлені у проведенні досліджень. А також, сприяють отриманню різноманітним стипендіям та грантам для українських науковців. Зауважимо, що Інститут дослідження української діаспори в Острозькій академії та Центр канадських студій ім. Рамона Гнатишина у Чернівецької національному університеті ім. Ю. Федьковича роблять актуальними дослідження української канадської діаспори. Звернемо увагу і на внесок щодо розвитку цієї теми В. Макара, очільника Центру канадських студій ім. Р. Гнатишина, доробок напрацювань якого складає дослідження української діаспори та українсько-канадських міждержавних відносин. Також варто зазначити здобутки науковця В. Євтуха [43]. Значним фактом систематизованого і ґрунтовного вивчення української діаспори у Канаді є значна кількість дисертаційних праць на цю тему, підтверджених в Україні в роки незалежності. Окремо вміщена інформація про Т. Лупула, роботи якого знайомлять та поглиблюють українські канадські студії [30].

Другою великою групою допрацювань є ті публікації, в котрих автори досліджують питання канадських зовнішньополітичних відносин, роль Канади у міжнародних організаціях, питання миротворчої політики країни

тощо. В обсязі цієї групи ще варто виокремити декілька підгруп, котрі будуть детальніше розглядатися. Отож, до першої підгрупи даного блоку варто виділити праці, які приділяють увагу тільки зовнішній політиці Канади. Питання зовнішньої політики цієї держави, власне серед українських науковців, є мало вивченим. І. Черненко аналізує із правової точки зору принципи зовнішньої політики Канади. С. Федуняк [47].

З-поміж досліджень, присвячених вивченню зовнішньої політики Канади варто звернути окрему увагу на публікації, сфокусовані на міжнародних відносинах Канади та США. Різні аспекти економічних та політичних взаємовідносини між цими країнами аналізує Л. Коврик-Токар [20], а також Н. Осташ. Канадо-американськими відносинами на щаблі суспільства також цікавиться відома нами М. Бессонова. Окремо варто виділити праці, зосереджені на вивченні канадсько-українських міждержавних відносин. Цим питанням займаються, такі українські дослідники, які вже були названі - В. Макар та І. Поліщук [39].

Отже, у результаті опрацювання наукових доробків були виявлені певні подібності та відмінності у напрямках досліджень українських науковців останніх десятиліть, та окреслені загальні тенденції у розвитку сучасного канадознавства. Серед найбільш розкритої проблематики є питання історії та політики франкомовної провінції Квебек, соціально-політичної сфери життя Канади, дослідження місцевого населення. А також питання міжнародної політики Канади у найрізноманітніших форматах, зокрема відносин із США, Російською Федерацією, Україною та миротворча діяльність цієї держави тощо.

РОЗДІЛ 2. Соціально - економічний розвиток Канади кін. XX – поч. XXI ст.

Канада є однією з найбільш зручних для життя країн. За рівнем розвитку соціально-економічної сфери вона посідає одне з перших місць у світі, випереджаючи такі розвинені країни, як США, Японія та Швейцарія. Канада сприяє єдності держави і водночас дозволяє контролювати та саморегулювати питання на місцевому рівні. Країна, друга за величиною кр в світі, простягається від узбережжя Атлантичного океану на сході до узбережжя Тихого океану на заході та охоплює різноманітні природні та кліматичні зони, включаючи арктичну північ, що робить країну багатою різноманітними природними ресурсами і мінерали. Канада має найдовший морський кордон у світі, але практично не має торгового флоту. За даними на 2014 рік населення країни становило 35,5 млн осіб, є багатонаціональним і багатоконфесійним. При цьому більше двох третин населення проживає в прикордонній зоні зі Сполученими Штатами. Сучасна структура економіки Канади в цілому відповідає її статусу високорозвиненої постіндустріальної держави [42, с. 74].

Визначаючи соціально-економічне життя будь-якої країни, важливим показником є Конституція, оскільки містить основні положення та напрями цієї політики. Конституція Канади є основним законом Канади, і будь-який закон, який суперечить положенням Конституції, не має чинності в тих її частинах, які суперечать положенням Конституції. В Конституції Канади є: а) «Закон про Канаду 1982 року», включаючи цей Закон; б) закони та накази, на які є посилання в додатку; в) будь-які поправки до всіх законів та наказів, зазначених в параграфах (а) та (б). Конституційні акти складають сім частин: 1. Канадська хартія прав і свобод; 2. Права тубільних народів Канади; 3. Урівняння і регіональні розбіжності; 4. Конституційні перемовини; 5. Порядок внесення поправок до Конституції Канади; 6. Поправка до конституційного закону 1967 р.; 7. Загальні положення [1].

Основною метою Канади є встановлення повної відповідності між освітою та соціальними проблемами в її підходах до навчання на основі практичних навичок, щоб випускники стали ефективними працівниками відразу після закінчення навчання [24, с. 52].

Величезний відсоток ВВП Канади витрачається на освіту – 7,1%. Це навіть більше, ніж у Японії та Сполучених Штатах. У школах запровадили інтерактивні дошки, гаджети, швидкісний Інтернет. Канада входить у першу десятку (HSBC Expat Explorer) серед найкомфортніших країн для проживання. Система освіти в Канаді дуже неоднорідна, оскільки десять провінцій, що входять до складу штату, мають широку автономію. Відповідно сформовано десять освітніх систем. Наприклад, освіта є обов'язковою від шести до шістнадцяти років, а в Онтаріо та Нью-Брансвіку – до вісімнадцяти. Але в інших провінціях у віці чотирнадцяти років можна залишити школу. І все ж на загальних засадах система освіти функціонує успішно [56].

Провінції та території мають парламентську форму правління, внаслідок якої уряд або виконавча рада формують систему освіти. Уряд провінції відповідає за вирішення всіх юридичних, адміністративних та фінансових питань, пов'язаних з функціонуванням систем освіти, як початкової, так і вищої. У всіх провінціях є міністерство освіти, яке очолює міністр, і він є повноправним членом провінційного уряду. У деяких провінціях є окремі міністерства, які опікуються вищою освітою та підготовкою випускників середніх шкіл. Наприклад, Міністерство інженерії, професійно-технічної та вищої освіти Британської Колумбії, Міністерство університетів і коледжів Онтаріо, Міністерство науки та вищої освіти в Квебеку. В інших провінціях цими питаннями займаються спеціальні відділи міністерств освіти [52].

Дошкільна освіта у Канаді не є обов'язковою та закінчується у шість років. Дитсадки є недешевим задоволенням, здебільшого платні, хоча держава надає допомогу родинам у вигляді системи субсидій. До школи діти йдуть досягаючи шестирічного віку. Як в більшості країн шкільна освіта є обов'язковою та безкоштовною. Середню освіту школярі у Канаді отримують від шести до шістнадцяти років. Діти з іноземних країн також можуть навчатися у закладах освіти, правда для цього потрібно внести певну суму коштів. Школи бувають державні та приватні. Переважають державні, бувають громадськими, де навчання ведеться спільно - хлопці і дівчата, також можуть бути католицькі – де навчаються роздільно. Англійська та французька мови є офіційними у Канаді тому навчання може відбуватися на будь якій з цих мов. Приватні школи є дуже дорогими, але їхній рівень є дуже високим завдяки сучасному обладнанню класів, лабораторіям, спортивним комплексам, наявністю гуртожитків і найкращих вчителів [56].

З десятого по дванадцятий клас навчання проводиться у старшій школі (High School), але це не рахується вищою освітою, а здебільшого відповідає середній освіті. Навчатися у вищій школі не обов'язково на відміну від здобуття середньої освіти. Навчаючись у вищій школі є присутні певні рівні за допомогою яких ти здобуваєш право на вступ до університету. Існують різні рівні складності програм за котрими пропонують підготовку учнів до трудової праці одразу після закінчення школи, або змогу вступу до коледжу та університету [52].

Дуже гнучко побудована система навчального процесу. Складання переліку обов'язкових предметів та переліку предметів на вибір, залежить від специфіки класу, обов'язкових предметів є досить мало. Розробкою формування програми займаються батьки або безпосередньо сам учень. Щодо вибору програми, то увага базується на темпі учня, також можна навчатися удома. Наприкінці шкільного навчального року оцінки кладуть у відсотках і з них виводять середній бал. Щоб перейти у наступний клас,

потрібно набрати не менше п'ятдесяти відсотків (приблизно чотири - шість балів за українською системою оцінювання). Завдяки письмовим роботам здійснюється контроль знань. Обов'язковим завданням учня є проєкт самостійного дослідження з вибраної теми.

У канадському суспільстві присутня демократичність щодо системи шкільної освіти. Учитель не має права критикувати учнів та підвищувати голос на них. Навчальння зосереджене для слабших учнів, щоб вони почували себе комфортно. Тому обдаровані учні навчаються у спеціальних школах з поглибленим вивченням. В результаті чого можуть отримати освіту на кілька років раніше [52].

Вища освіта студентами здобувається в університетах та коледжах.
Диплом про здобуття

You sent

спеціальності можна отримати у коледжі, а в університетах здобувають науковий ступінь. У Канаді вищі навчальні заклади є відомими своїми інженерними спеціальностями, аерокосмічними, комп'ютерними, а також популярним є вивчення надр землі (що пов'язано із видобутком нафти). У країні є також туристичні спеціальності, оскільки Канада є популярною серед туристів. Вища освіта у Канаді є державною та платною. Заклади релігійного напрямку переважно є приватними (засновані християнськими громадами, і є не богословським з переліком спеціальностей цілком світського характеру). Іноземці, що хочуть вчитися у країні в державних закладах повинні платити удвічі більше за канадців. Щодо приватних закладів освіти, то у них переважно однакова ціна для усіх студентів [56].

Кожний вищий навчальний заклад у Канаді протягом навчання надає можливість студентам бути на роботі до двадцяти годин на тиждень. Зокрема в університеті Trent University, який знаходиться у провінції

Онтарію, мінімальна зарплата – \$10,25 за годину. У Канаді канікули значно довші, тому можна розраховувати на цілих чотири місяці праці по сорок годин на тиждень, і навіть більше [24, С. 53]. У канадських навчальних закладах можна працюючи оплатити власне навчання.

Хоча коледжі і не надають наукового ступеня, проте користуються значною популярністю. У розвинених країнах коледжі є низьким показником рівня освіти. Підліткам, які виросли у малій місцевості буває важко адаптуватися до багатолюдного міста. Тому здебільшого обирають коледжі, а вже пізніше легше навчатися в університетах. Навчання в університеті триває два роки, і більшість свого часу проводиться не з теоретичним матеріалом, а із практичними завданнями. Випускники коледжів отримують спеціальні сертифікати чи дипломи про здобуту спеціальність, рідше можуть дати ступінь бакалавра. Люди, які отримали ступінь бакалавра з коледжу мають більший попит на ринку праці, ніж бакалаври з університету, тому що йде краща практична підготовка. Після трьох років навчання в університеті із здобуттям ступеня бакалавра, здобувають рік-два ступінь магістра. У перспективі через чотири роки є змога отримати ступінь доктора наук [56].

Згідно із звітом Організації економічного співробітництва та розвитку «Education at a Glance 2013» Канада є світовим лідером в університетських дослідженнях випередивши багато країн «Великої сімки». Країна зосереджується на навчанні й на практичній діяльності. Університети Канади організовують надсучасні дослідження у галузях охорони здоров'я, високопродуктивних обчислень, екологічних технологій, нанотехнологій та біологічно активних добавок і поновлюваних видів палива [24, С. 54].

Тому програма освіти цієї країни є дуже дієвою і посідає, одне з найкращих місць у світовій системі. Навчальний процес в коледжах та університетах Канади знаходиться на достатньому рівні. Держава «кленового

листя» належить до числа тих країн, дипломи яких високо цінуються на світовому ринку освіти. Зокрема, шістнадцять університетів Канади потрапили у топ - триста Шанхайського рейтингу університетів світу (ARWU), сім університетів потрапили в топ - двісті кращих вишів світу за версією «Times», чотири навчальні заклади – в топ - сто рейтингу університетів «QS» [24, С. 52].

Однією з найважливіших сфер у системі забезпечення є охорона здоров'я, якою Канада пишається. Державна система охорони здоров'я дає кошти на представлення системи медичних та страхових планів десяти провінцій. Така система отримала назву «Medicare», що надає безкоштовне або з мінімальною платою медичне обслуговування усіх без винятку громадян країни. Чітка організація медичного забезпечення пояснюється тим, що медичне страхування громадян знаходиться в системі відомств місцевої влади провінцій, а не власне самого уряду. Схема охорони здоров'я кожної провінції чи території встановлена на федеральному рівні та працює за єдиним принципом. Відповідальність за управління й забезпечення усіма медичними послугами лежить на окремій провінції або території. Вони повинні добре спланувати фінансування та забезпечити гарантію медичних послуг окремим медичним спеціалістам. А також упевнитися у вчасному надходженні необхідних ліків. Державний уряд у системі охорони здоров'я лише встановлює та забезпечує контроль виконання встановлених принципів «Medicare», та частково реалізує фінансування медичних програм провінцій і територій. Також виконує число інших функцій, зазначених в конституції Канади [41, С. 65].

У 1984 році був закріплений рамковий федеральний закон про охорону здоров'я, відомий як «Canada Health Act», у ньому були викладені загальнонаціональні принципи та стандарти про надання медичної допомоги усім громадянам країни та легальним мігрантам без виключення. До цих стандартів належить медична допомога вдома для інвалідів та літніх

людей у соціальних закладах, а також лікування у стаціонарних та амбулаторних відділеннях. Провінційні уряди, є відповідальними за їх адміністрування, оскільки вважаються єдиним покупцем послуг на рівні регіону [16, С. 54].

Щодо організації охорони здоров'я Канади першочергову роль здійснюють лікарі сімейного значення, що становлять приблизно 51 % відсоток терапевтів, що працюють. Сімейні лікарі сприяють зв'язку своїх пацієнтів із загальною системою охорони здоров'я, зокрема це відображається доступністю до вузькопрофільних лікарів. Ще додаючи до усього надання лікарняних відпусток, процедур з діагностики і рецептурних ліків.

Системи «суспільної медицини», за якою медики працюють безпосередньо на структуру держави у Канаді не існує. Достатня кількість лікарів здійснюють приватну практику, хтось працює у місцевих центрах оздоровлення, а інші у лікарнях державного значення. Уряд виплачує послуги надані приватними лікарями в залежності від придленої медичної допомоги. Та оплату вони одержують з загального бюджету провінції чи території. Сімейні лікарі, котрі не працюють у приватних медичних закладах, отримують від держави зарплату в залежності від наданої медичної послуги. Коли є необхідність отримати медичну допомогу мешканці Канади звертаються до свого терапевта чи звертаються у лікарню за своїм власним вибором і дають медичну страхову карточку. Її отримують усі громадяни країни, окрім нелегальних. За надану медичну допомогу канадійці не платять та не заповнюють для певні форми документів. Канадці, що одержали ці медичні послуги цілком покриваються страховим полісом, і для них не має ніяких оплатних меж [41, С.65].

Послуги у дантиста і лікаря-офтальмолога є приватні, їх надають відповідно платоспроможним пацієнтам, які цього потребують. Не зважаючи

на те, що «Canada Health Act» зображає договір між центральним урядом та усіма провінціями, рівність між регіонами підтримується коштом перерозподілу податків, які надходять від багатших регіонів до бідніших провінцій, уряд їм виплачує одноразову цільову допомогу. Щоб полікувати один зуб у стоматолога потрібно викласти близько п'ятдесят–сто доларів, а ускладнені випадки становитимуть до п'ятсот–шістсот доларів. Технологічне протезування коштуватиме ще дорожче. Усі аптеки є незалежними від установок держави і є самостійними структурами. В канадських аптеках є пропозиція від найдешевших ліків до дорогих та імпортованих. Зрілому населенню аптеки роблять на ліки певні знижки [16, С. 55].

Охорона здоров'я країни фінансується безпосередньо податками, що складаються з державних та місцевих прибутків від підприємств. Щоб зміцнити систему охорони здоров'я у 1999 році влада Канади вирішила, що провінції й території одержать додаткових 11,5 млрд. доларів за період 1999–2004 років на спеціальні потреби у медичній системі. Важливим аргументом успіху сьогоденної системи охорони здоров'я виступає тривалість життя канадців, що склала 78,6 року (81,4 року для жінок і 75,8 року для чоловіків), що слугує високим показником серед розвинутих країн світу.

Дитяча смертність у 1996 році склала 5,6 % на тисячу новонароджених дітей, що становило низький рівень показника у світі. Без винятку всі громадяни Канади мають право на отримання безкоштовної медичної допомоги, проте у кожній провінції є власна система медичного страхування, що діє так, що усі послуги канадських медиків є платними. Та за ці усі послуги здійснює виплата у особі держави. Медичне страхування являє собою оформлення певних документів в офісі Міністерства охорони здоров'я. Карта здоров'я «Health Card» з реєстровим кодом страховки, що і

являє цей документ, засвідчує особу громадянина, яка видається як дорослим так і дітям [41, С. 65].

Проте, дослідження зроблені останнім часом показують, що одним зі сталих трендів і водночас ризиків для Канади є збільшення державних коштів на охорону здоров'я. В середньому їх темпи зростання за рік на душу населення у 2000-2010 роках збільшилися від реальних темпів ВВП. Довший час Канада займає друге місце у світі за показником тривалості здорового життя. У 2010 році вона поступилася таким країнам, як Швеція, Іспанія, Австралія, Італія, та на відмінну від Великої Британії, яка отримала дванадцяте місце та США, що зайняло сімнадцяте місце, то канадський показник значно кращий. Запровадження страхової медицини, немале розширення її фінансування, значне збільшення зарплати лікарям, особливо первинної ланки, є найбільш припустимим і ефективним заходом для розвитку медичної системи [16, С. 56-57].

Всі старання органів влади повинні бути направлені на подолання бідності, щоб розв'язати найважливішу соціально-економічну проблему держави. Роль Канади в розв'язанні бідності на місцевому рівні всередині і поза межами країни становить значний внесок у здійсненні Порядку денного Хабітат. В результаті суттєво посприяли нещодавно запровадженні пріоритети соціального розвитку, Канадським Агентством міжнародного розвитку (КАМР). До поточної конструкції політики КАМР входить шість сфер пріоритетних програм: права людини, демократія та відповідне управління, обслуговування інфраструктури, гендерна рівність, розвиток приватної власності, охорона навколишнього середовища, все це є базовими людськими потребами [22, с. 277].

До обов'язків канадського муніципального управління безпосередньо входили: розвиток інфраструктури населених пунктів, надання таких послуг, як водопостачання, збір сміття, утримання та будівництво нових доріг,

міське планування, служби порятунку, тощо [23, с. 91]. Роль муніципалітету знову збільшується завдяки зростаючій кількості програм, що націлені на подолання бідності.

Канадський муніципалітет бере відповідальність за свій мандат та потреби громадян, внаслідок чого були розроблені новітні підходи для подолання бідності та знищення соціальної ізоляції проміжних груп через ряд громадських послуг. Одним із підходів, що містить постачання одноразових послуг від одних до інших муніципальних лінійних відділень, наприклад відділи відпочинку, що займаються забезпеченням мінімального харчування (Монреаль), відділи охорони здоров'я, які вживають профілактичних заходів у відповідь на розповсюдження наркоманії ВІЛ/СНІДу (Оттава), поліцейська служба, яка може покластися на громадські соціальні програми у справі дитячої проституції, захисту дітей (Ріджайна).

Та важливим підходом до усунення бідності є опора на міжорганізаційне управління. Міське управління все більше починає займатися конструктивними проблемами, завдяки стратегії або політиці через розробку більш новітніх, доцільних та координаційних підходів до вирішення бідності та усунення їх причин. Так, в подоланні бездомності в Торонто місцева влада залучає як внутрішніх так і зовнішніх партнерів, таким чином діє ініціатива Ванкувера щодо відродження місцевості [73, с. 22-29]. Ці підходи складають фундамент для наступного покоління.

Велика участь громадськості у плануванні дозволяє усім громадянам, включаючи маргінальні групи, шанс висувати на перший план більш прийнятні чинники розвитку із урахуванням інтересів всіх груп населення. Сфера співробітництва між органами управління та громадянським суспільством спрощує встановлення соціальних проблем у процес погодження рішення. Після включення пріоритетів соціального розвитку

розвиток співучасті заохочує вклад жителів населеного пункту або мікрорайону у розробку та управління проектом, і як наслідок, веде до як найкраще сконструйованих й найбільш припустимих послуг. Нарешті, зміцнення громади, що виливається з активного залучення в процес погодження рішень піднімає громадську довіру до процесу планування, забезпечує учасників сильнішим почуттям відповідальності за омріяні результати [22, с. 278].

У той момент коли подолання бідності змушує активне втручання та співпрацю вищих органів влади й громадянського суспільства, органи місцевого самоврядування відіграють у цьому відношенні своєрідну й важливу роль. Ця роль охоплює великий обсяг сфер відповідальності:

1. Місцеві органи влади надають необхідні базові послуги та інфраструктуру, зокрема туди входить: (безпечна питна вода, збір твердих й рідких відходів, аварійні служби).
2. Місцеві органи влади розпочали все більше приділяти увагу у таких сферах, як дошкільне виховання, початкова і середня освіта, охорона здоров'я.
3. Муніципалітети складають місцеві політики, що відповідають за економіку та регулюють дотримання правил та принципів неофіційного відділу життєдіяльності громади.
4. Місцеві органи влади впливають на доступ до землі і житла завдяки розміщенню земельних ділянок, плануванню землекористування і за будівну політику.
5. Місцеві органи влади роблять вклад у забезпечення однакового доступу до юстиції, громадського порядку, приводячи у реалізацію такі заходи, як контроль, екологічного забруднення, принципи трудових відносин, дотримання безпеки праці.

6. Місцеві органи влади встановлюють та формують умови для реалізації політики та діяльності на користь бідних.

7. Муніципалітети створюють джерела зайнятості, залучаючи інвестиції для зміцнення місцевої економіки.

Через управління та співучасть усіх учасників, формування пріоритетів розвитку й вплив на ухвалення рішень, дає можливість для місцевих органів влади розробляти більш доцільні для потреб усіх громадян послуги. В результаті чого населені пункти стають більш комфортними для проживання, що сприяє розв'язанню фрагментації суспільства [22, с. 278-279].

У світі Канада є однією з найбільш урбанізованих держав. Це було підтверджено результатами першого в XXI сторіччі перепису, який провели в Канаді у 2001 році та оприлюднили у Канадському статичному бюро. Практично всі питання, які були вивчені в ході цього перепису, охоплювали майже усі аспекти економічного, соціального та культурного життя громадян. У Канаді раз у десять років відбуваються повні переписи населення, на початку кожного десятиріччя. Між повними переписами проводяться часткові (у 1996 році відбувся черговий такий перепис, що охопив 20 % населення).

За результатами перепису 2001 року, який засвідчив, що зростання населення країни вище 30-мільйонної позначки, яке відбулося за останні п'ять років стало можливим внаслідок збільшення кількості емігрантів. Вперше після Другої світової війни приріст народжуваності впав до такого рівня, що іноземці стали основним чинником приросту населення. Вперше за останні сто років населення Канади ставало чисельнішим від кількості населення США. Вчені-демографи припускають, що в найближчому майбутньому Канада намагатиметься поповнювати чисельність канадців за рахунок інших держав, зрівнюючи ситуацію, що склалася внаслідок

зменшення народжуваності та збільшення смертності в суспільстві. В загальному у 1996 та 2001 роках, зареєстрували приріст населення в 1,2 млн. осіб [70].

Високий рівень урбанізації в Канаді відбувся в 2001 році. В містах з населенням 100 тисяч і більше чоловік проживали 79,4% канадців, а у 1996 році їх чисельність становила – 78,5%. Протягом п'яти років населення у містах збільшилося на 5,2 %, а сільських - зменшилося на 0,4 %. Кількість населення у міських центрах зменшилася у провінції центрів було Ньюфаундленд і Лабрадор. Кількість жителів у великих містах значною мірою збільшився. Тільки у Монреалі та навколишній місцевості проживає майже половина кількості населення провінції Квебек, а також у Торонто та його околицях проживають більша кількість мешканців провінції Онтаріо. У Калгарі та Едмонтоні зосередилась переважна більшість жителів Альберти, а у Ванкувері мешкає половина населення Британської Колумбії [68, с. 5-8].

Найбільше розширилися території метрополії поблизу кордону Канади із США, економіка яких зосереджена у сфері виробництва і обслуговування та дуже приваблива для іноземців. Імігранти переважно селяться компактно в містах, поблизу своїх сімей, друзів, і там де розвинена громадська мережа. В 1996-2001 роках відбулося розселення імігрантів, зокрема в Торонто їх кількість склала 445 тисяч, а у Ванкувері та довколишніх територіях осіло 180 тисяч. У північному Квебеці, Онтаріо та британській Колумбії, яким характерний економічний розвиток та сировинний придаток кількість населення значно зменшилася. Також доля спіткала значну частину сільських провінцій Манітоби та Саскачевану. Було зареєстровано зменшення чисельності населення і на Юконі, Північно-Західних територіях, та у провінціях Ньюфаундленд і Лабрадор, де зменшення кількості населення становило сім відсотків. Тільки одна територія та три провінції отримали темпи чотири відсотки приросту населення, що був більшим за загально канадські. Провінція Альберта

внаслідок швидкого розвитку нафтодобувної промисловості дістала найвищий показник приросту населення (10,3 %). Так населення Онтаріо склало на 6,1% більше ніж Британська Колумбія, котра отримала 4,9%, а кількість населення федеральної території Нунавут склало 8,1% [69].

Найбільше громадян (майже 64%, чи приблизно 19297 тис. чол.) проживає в двадцяти семи великих агломераціях. Переписні густонаселені райони з більшим зростанням зосередженні в трьох регіонах: а) західній частині озера Онтаріо, б) коридорі Калгарі-Едмонтон, в) нижньо-материковій Британській Колумбії з південною частиною острова Ванкувера, все ці території дістали назву «розширена Золота Підкова». Органи влади різних рівнів мають змогу використовувати результати перепису для розподілення місць щодо представництва та кількості місць у провінційних законодавчих органах, внесення змін в адміністративно-територіальний поділ, розгляд коштів урядових трансфертів, удосконалення адміністрування чинного законодавства. Без сумніву, дані перепису населення 2001 року стануть у пригоді підтвердити уявлення про теперішнє канадське суспільство і причини збільшення міст, тобто урбанізації, яка відбувається у світі [22, с. 285].

У вісімдесятих роках Канада мала значний державний сектор. Країна мала у своїй власності дев'яносто відсотків земельних ділянок та сімдесят відсотків лісових угідь. Здійснювала контроль над сімдесятьма відсотками залізничних ліній і мала сімдесят відсотків підприємств електроенергії. Власність держави майже не розповсюджувалося на гірничо-видобувну й обробну промисловість, торгівлю й будівництво, де національний та іноземний приватні капітали відігравали першочергову роль. Представник Прогресивної консервативної партії Б. Малруні (1984-1993 рр.), та його уряд проводив таку економічну політику, що була націлена на забезпечення більшої свободи для приватної власності, державного регулювання економіки, для мотивації іноземних капіталовкладень [61].

Канада є однією з найбільших сільськогосподарських країн у світі. Вона посідає третє місце після Америки й Франції, які експортують більше сільськогосподарської продукції на міжнародний ринок.

М'ясна та молочна продукція переважає у провінціях Онтаріо та Квебеці, що є найбільшими за чисельністю. Власне канадцями споживається значна частина цієї виготовленої продукції. Сільське господарство, яке зосереджене у провінціях Манітоби, Саскачевани, Альберти виділяється яскраво вираженою спеціалізацією зернової культури, велика частка якої йде на експорт. На території цих провінцій, також швидко росте урожай соєвих бобів, із яких виготовляється олія «Канола», що здобула визнання світового рівня.

За урожай фруктів, який називають «садом Канади» відповідають південні території провінції Британської Колумбії. Ще одним районом розведення фруктів є південна територія провінції Онтаріо. Там знаходяться виноградники, які славляться спеціалізацією і продукцією канадських вин. Найважливіша галузь Канади - це лісове господарство, без якого не можливо уявити економіку країни. Основними факторами, що підкріплюють цей факт, є цінність продукції цієї галузі, що збільшує ціну усієї сільськогосподарської продукції Канади: у 1995 році продукція лісового господарства становила 27,3 млрд. дол., тоді як продукція сільського господарства становила 26,7 млрд. дол. Одна частина деревини, яку виготовляють йде на експорт, а інша слугує сировиною для паперової й деревообробної сфер виробництва [62].

У дев'яності роки економічна сфера Канади розвивалася доволі стабільно й динамічно. Зросла продуктивність праці, а також прибутковість виробництва, кількість експорту. Важливо, що господарський попит не супроводжувався зростанням інфляції. Декілька років поспіль ціни залишалися сталими. В результаті чого сталося збільшення прибутковості

населення. За рахунок високих темпів безпосередньо збільшилась кількість р місць для робітників. Таким чином, до 1996 року уперше рівень безробітності за багато років, знизився нижче десяти процентної позначки, що слугувало подоланню психологічного та політичного тиску.

Канада – це країна з багатими різноманітними природними ресурсами, зокрема багата природним газом, нафтою, ураном, залізною рудою, кольоровими та дорогоцінними метали, вугіллям та гідроенергетичним потенціалом. Машинобудівна галузь має важливу особливість, оскільки її спрямованість зосереджена на утримання потреб ресурсного комплексу держави. Канада крокує уперед швидкими економічними темпами, так якщо дивитись на початок століття, то країна закупувала електроніку. А в останні роки зросла динаміка розвитку канадської електроніки, а саме удосконаленні комп'ютерів та виробленні чипів [61].

Національний Банк Канади зберігає без змін з 2011 року базисну облікову ставку на рівні одного відсотка. Країна намагалася простимулювати ділову та перш за усе інвестиційно-експортну діяльність канадських компаній. А для стабілізації внутрішнього фактору впливу на економічну сферу Канади було погоджено «План економічних дій 2014». У підсумку за цим планом у 2014 році, Канада посідала тринадцяте місце в світовому рейтингу за вартістю експорту й одинадцяте місце за вартістю імпорту. В результаті чого урядом було ухвалено «План дій на глобальних ринках», що охоплював увесь період до 2018 року [42, С. 75-76].

Канада упродовж останніх десятиріч посідала важливе місце у міжнародному товаристві доказуючи світові свій стабільний та гідний рівень розвитку, який охопив усі сфери соціально-економічного життя.

Отже, такі прерогативи соціального розвитку відображають переконання, що постійний розвиток, економічне зростання та політична стабільність не можуть бути без здорових та освічених людей. Тому значна

роль зосереджується на розвитку і підтримці початковій освіті, сталого мінімуму охорони здоров'я і харчування та захисту дітей. Зміцнена дієздатність місцевих органів влади через покращені заходи і більш сучасні методи управління зменшили впливи бідності стосовно ізольованих і знедолених верств. Основним фактором у досягненні результатів в програмах постійного розвитку населених пунктів та соціального розвитку, полягає в підтримці й співучасті у процесах ухвалення рішень та забезпеченні послуг на місцевому рівні.

В результаті певної відмінності, спільним залишається внесок у подолання бідності, завдяки зобов'язанню і активній участі органів місцевого врядування. Завдяки цим критеріям управління Канада упевнено робить кроки до майбутнього, залишаючи по собі вагомий досвід для наслідування. Канада доказує, що у змінах виливається уся суть прогресу.

РОЗДІЛ 3. Особливості зовнішньої політики Канади кін. XX - поч. XXI ст.

У Великій Британії одинадцятого грудня 1931 року парламент ухвалив Вестмінстерський статут, який проголосив рівність Великобританії з іншими домініонами та надавав цілковиту самостійність у вирішенні їх внутрішніх і зовнішніх питаннях. В результаті чого Канада одержала статус автономії від королівства. Закон про Канаду «Canada Act», погодив британський парламент сімнадцятого квітня 1982 року. Цей закон назавжди розірвав конституційну та правову залежність Канади від Британії. Основні закони теперішньої Канади складають конституційні акти 1967 та 1987 років [32, с. 4].

У зовнішній політиці Канади не існує давніх традицій. Зовнішньополітичний курс країна активно почала здійснювати після другої світової війни, а точніше з кінця вісімдесятих років XX ст. Дивлячись на те, що Канада є провідною країною світу по численним показникам, її впливовість на політичну ситуацію у світі є доволі значною. З вищесказаного можна зробити висновок, що проблематика зовнішньої політики є важливим аспектом у вивченні.

Зовнішня політика Канади реалізується за допомогою внутрішніх та зовнішніх ознак. Головними структурними аспектами зовнішньополітичного організму держави є королівська влада в особі Генерал-Губернатора та у певному контексті – британський монарх. Законодавча гілка являє собою парламент, а виконавча влада зосереджена у руках прем'єр-міністра, Міністерства закордонних справ й міжнародної торгівлі та у інших органах виконавчої влади, що мають компетенцію у даній царині [49, с. 97].

Перший зовнішній аспект, відноситься до географічного положення Канади. Оскільки, країна з трьох боків від решти землі відгороджена океанами - Північно-льодовитим, Атлантичним і Тихим. А з четвертої

сторони пролягає кордон із США, яка уособлює у собі найсильнішу країну світу.

Другим зовнішньополітичним аспектом є те, що держава обмежена у власних силових та економічних можливостях, оскільки є країною середнього статусу. Канада не має достатньої сили щоб гарантувати безпеку, адже населення є малочисельним [44, с. 300].

Миротворча діяльність є важливою рисою в системі міжнародних відносин зовнішньої політики Канади. Держава застосовує політичні й дипломатичні методи щоб розв'язати суперечку з дотриманням інтересів усіх учасників конфлікту [46, с. 98].

Проаналізувавши внутрішньополітичні догми щодо канадської зовнішньої політики, простежується вплив етнічних груп на сучасному етапі крім англо- і франко- канадців. Національні меншини українського, італійського, єврейського, польського та китайського походження у багатьох округах вирішують стан виборів. Звичайно це сприяє тому щоб влада у становленні зовнішньої політики країни враховувати інтереси різноманітних національних меншин [44, С. 298].

Також варто зазначити, і вплив партій на формування зовнішньої політики Канади. Багато часу при владі на федеральному рівні перебували дві найдавніші партії країни – Ліберальна та Консервативна, котрі змінювали одна одну. Дивлячись на їхню зовнішню політику, відслідкувати можна багато схожих рис [46, с. 99].

У системі зовнішньополітичних пріоритетів Канади важливе місце займає американський вектор, який передбачає встановлення і ефективний розвиток широких білатеральних взаємин із провідним центром Сполученими Штатами Америки. Канадо-американська програма тестування та оцінки «CANUSTER», є важливим інструментом у двосторонньому

співробітництві між Канадою та США. Ця програма була реалізована у 1983 році в рамках якої обидві країни для оцінки військових технологій та тестування взаємно використовують оборонну галузь [37, С. 22].

У канадській «Білій книзі з оборони» 1994 року, такі домовленості опираються на тому принципі, що, враховуючи взаємозалежний характер північноамериканської оборони, обидві країни отримують переваги від економії за рахунок зростання виробництва в умовах спеціалізації [37, С. 24].

На сьогодні Канада пробує тримати певну нішу у галузі військової промисловості, спеціалізуючись на: розробці та постачанні тренажерів для навчання пілотів та розробці певних програм для тренування; виготовленні бортового радіоелектронного обладнання для винищувачів; сервісного обслуговування літаків та гелікоптерів тощо [37, С. 22].

Щодо впливу партій, то консерватори, які на момент утворення Домініону Канада в 1867 році, були про британською партією, до середини 80-х років ХХ століття стали прихильниками загальноохоплюючої економічної співпраці зі США й уклали з ними угоду про вільну торгівлю 1988 року. А Ліберали виступали до другої половини 1960-х років за зближення зі Сполученими Штатами, зокрема у економічній і воєнній сферах, а пізніше розпочали вести політику «третьої альтернативи», тобто недопускання й уповільнення зростання впливу США на політику й економіку Канади. Зокрема, вони категорично виступали проти підписання угоди вільної торгівлі зі США [64, с. 89].

У 1988 році відбулась двостороння угода про вільну торгівлю зі Штатами. 1993 році уряд Малруні, підписав тристоронню північноамериканську угоду про вільну торгівлю зі США та Мексикою (НАФТА). Певним результатом угод 1988 та 1993 роках відбулося прискорення канадсько - американської інтеграції.

Канада була у зовнішній коаліції зі США проти Іраку в 1998 році. Це свідчить про її економічну залежність від Америки. З розпадом Радянського Союзу Канада і Європа вже не відчували загрози та потреби співпраці між собою, для забезпечення власної воєнної безпеки. Канада на початку 90-х років XX ст. вивела свої сили зі складу НАТО. Це позбавило Оттаву найдієвішого чинника впливу в середині альянсу Європи, який через це не може відігравати для Канади колишню роль протипаки США у сфері двосторонніх оборонних відносин [71, с. 132-134].

Приєднуючись до НАТО, Оттава покладала надії у створенні протипаки Сполученим Штатам не тільки у військовому плані. Так, саме завдяки канадському уряду про Договір щодо утворення НАТО було включено другу Статтю (відому, як «канадську статтю»), в якій йдеться про наступне: «Сторони сприятимуть подальшому розвитку мирних і дружніх міжнародних відносин, зміцнюючи свої незалежні інституції, домагаючись кращого розуміння принципів, на яких ці інституції засновані, та створюючи умови для забезпечення стабільності і добробуту. Вони намагатимуться усувати конфлікти у своїй зовнішній економічній політиці та сприятимуть економічному співробітництву між окремими або між усіма учасниками Договору» [37, С. 26].

Загальні напрямки зовнішньополітичного курсу країни висвітлені в урядовій заяві «Канада у світі», яка побачила світ у 1995 році. У ній доволі лаконічно зазначається: «сприяння процвітанню і зайнятості, захист безпеки в рамках міжнародної стабільності й поширення канадських цінностей і культури». Дипломатична політика Канади повинна працювати на утвердження країни та всього світу, слугувати добробуту національного й міжнародного суспільства, поширювати гуманні цінності канадського соціуму, пропагуючи та поширюючи їх у світі [65, с. 86 – 87].

Відносини між Канадою та США є і продовжують бути ключовими та пріоритетними. Оскільки, обіг у торгівлі між державами є найбільшим у світі та становить 1 млрд. дол. на день. Після трагічних подій в Сполучених Штатах Америки, які сталися 11 вересня 2001 року, між країнами була підписана угода про створення «зони північноамериканської безпеки». Ця угода передбачає посилення кордону між державами шляхом зміцнення прикордонної лінії, а також йдеться про переміщення у ці райони підрозділів Національної гвардії Сполучених Штатів Америки. Канада після трагічних подій одинадцятого вересня 2001 року надала військову допомогу за рахунок повітряних, сухопутних та морських сил враховуючи доволі тісний зв'язок між країнами. Уряд прем'єр-міністра Канади Жана Кретьєна для боротьби з тероризмом намагався робити усе можливе. Як наслідок цих подій сталася операція «Аполлон», яку Канада розгорнула для свого внеску в американську операцію «Незламна свобода» (2001 – 2003 рр.). Основним завданням – стала перевірка кораблів, які підозрювали у нелегальному перевезенні бойовиків «Аль – Каїди» і руху «Талібан» [46, с. 100].

Та у відносинах між державами є деякі непорозуміння попри всебічну інтеграцію військової співпраці Оттави і Вашингтону, пов'язаної безпосередньо із кризовою обстановкою канадських військових сил. Таким чином можна передбачити подальші наслідки такої кризи. Канаду може призупинити військова слабкість, що перешкодить участі у переговорах з питань безпеки, а ще зашкодить зовнішній політиці Канади. В результаті чого вона не зможе брати участі у операціях міжнародного рівня така б ситуація, загрожувала і була б вагомим наслідком у погіршенні співпраці зі США. У такому ракурсі є перестороги: «якщо Канада не зможе повною мірою брати участь у реалізації планів США з оборони континенту, то американці можуть закрити кордон і розмістити свої війська на канадській території» [12, С. 35].

Після того як Канада не підтримала бойові дії Америки у березні 2003 року між країнами виникла напруженість. Уряд Канади наполягає на мирному розв'язанні конфліктів міжнародного значення з використанням механізмів ООН і робить спроби для послаблення силового домінування США у світі завдяки такій багатосторонній організації, як НАТО [46, с. 101].

У погіршенні взаємин між Канадою та Америкою є випадок, що Канада вирішила не брати участі у американській програмі національної протиракетної оборони США, про це повідомив у 2005 році прем'єр-міністр Пол Мартін. Тема ставлення Оттави до системи НПРО стала принципово важливою у політиці Дж. Буша. Зі сторони Канади не вимагалось майже нічого: ні надання своєї території, ні бюджетних коштів. Важливим була тільки умовна згода, яка мала значний важіль. Під час візиту американського президента до країни Джордж Буш у 2004 році двічі привселюдно просив федеральний центр – Оттаву про звичайну підтримку [26, С. 77].

Ще однією причиною невдоволення США були недостатньо прикладені зусилля Канади, на думку Вашингтона, направлені на боротьбу з тероризмом у світі. Власне невдоволення було в обороні території Канади та її співробітництва з американцями в захисті Північноамериканського континенту та канадсько-американського кордону [44, с. 299].

Малося на увазі про мале фінансування Канадою оборонних зобов'язань по лінії НАТО та про слабку політику Канади, що стосувалася біженців й іммігрантів. Оскільки такі дії могли дозволити проникненню терористичних груп через кордон Канади зі США. Можна підсумувати, що і Канада також не була цілком задоволеною тим, як складаються подальші відносини двостороннього характеру. Першочергово, в Оттаві думали, що США не оцінили вклад Канади в зміцненні безпеки в Північній Америці та боротьбу з терористичними угрупованнями.

У січні 2006 року на виборах здобула перемогу консервативна партія на чолі з прем'єр-міністром Стівеном Харпером. Його основною ціллю стало налагодження контактів із Америкою, що не зробили Ж. Кретьєн та П. Мартін, які очолювали ліберальну партію протягом 1993 – 2006 роках.

У своїй політиці Стівену Харперу вдалося посилити чисельність канадських збройних сил, збільшити витрати на оборону з безпекою, забезпечивши продовження терміну договору канадського військового арсиналу у Афганістані спочатку до 2009 року, а потім і до 2011 року. Змінити загальну систему відносин з Америкою і особисто з президентом Барак Обамою. Канадсько-американські відносини стали на нормальний рівень при уряді С. Харпера, оскільки зникла напруженість, яка була присутньою у відносинах з 2001 до 2006 рік [46, с. 102].

Отже, з усього вищезазначеного випливає, що канадська зовнішня політика почала спрямовувати свій вектор на оборону з безпекою.

Головним елементом військового співробітництва Канади із Америкою була і залишається НОРАД. Це угода про створення Об'єднаного командування протиповітряної оборони Північноамериканського континенту і ця система в даний час є робочою [46, с. 100].

Отже, Канада сподівалася, що НАТО не тільки стане військовим договором, але й організацією, що всяко сприятиме співробітництву у політичній та економічній сферах. В рамках цієї організації, держава прагнула об'єднувати свої зусилля з іншими країнами у вирішенні проблем, щодо яких існуватиме розходження у поглядах зі Сполученими Штатами.

Спільна участь країн у двосторонніх угодах, форумах та організаціях надала Оттаві право голосу та впливу на затвердження рішень у тих сферах, які безпосередньо стосувалися інтересів Канади, а також доступ до потрібної інформації і технологій.

У зовнішній політиці Канади присутній і північний вектор, до якого можна віднести такі завдання, як забезпечення безпеки та процвітання канадійців, сталий розвиток Арктики, і найголовніше гарантування канадського суверенітету на Півночі, утворення при арктичному регіоні як геополітичного простору всередині міжнародної системи, заснованої на праві [74].

Основним завданням у гарантуванні безпеки Канади з огляду посиленого інтересу ряду країн до північних територій, важливе місце займає арктичне питання вирішення якого є складовою частиною утворення безпеки навколо країни. В даний час фактично жодній країні не належить території арктичних вод. Відбувався розподіл за так званим «секторним принципом» при арктичних територіях, коли на частину морської акваторії, що примикає до її побережжя, може претендувати країна. У комісії ООН з кордонів континентального шельфу приймаються скарги, що надходять їй з приводу суперечностей приналежності спірних округів. Ускладнення даної проблеми полягає у відсутності чіпких юридичних норм врегулювання відносин між північними країнами. Конвенція ООН з морського права 1982 року являє собою єдиний міжнародний акт, що відноситься до даної проблематики. У 2003 році Канада вступила до цієї угоди [7, С. 32].

Невирішені суперечки ще більше наколюють ситуацію, через великі поклади нафти, що знаходяться на кордоні між американською Аляскою і канадською провінцією Юкон [7, С. 33].

Невирішення проблеми Канади з Данією за о. Ганса, викликає нестабільність, бо не врегульоване питання залишається відкритим, оскільки цей острів розташований між канадською територією і Гренландією, яка належить Данії. Про те, ця територія колись належала Великобританії колишній метрополії Канади, посилається Канада. Та Данія наводить

конкретний факт приналежності острівної території зі сторони географічної близькості до Гренландії [46, с. 105].

Довкола Арктики загострилася ситуація з розподілом територіальних володінь у регіоні. Російська Федерація намагалася довести, що шлейф Північно-Льодовитого океану є продовженням Сибірської платформи. Матеріали збиралися під час наукової експедиції у серпні місяці «Арктика 2007». Стівен Харпер у жовтні 2007 року висловився, що відбудеться посилення канадської військової присутності в Арктиці [49, с. 105].

На Півночі країни ця територія є однією із найбагатших на природні ресурси, що може слугувати до зростання напруженості. Країни Арктики вимушені для розбудови арктичної цілісності шукати компромісні шляхи. Для кращого простеження ситуації та задля протистояння новим викликам Канада проводила бесіди у рамках ООН, НАТО та ОБСЄ. Держава веде співробітництво у рамках Арктичної Ради, яка є однією із найбільш результативних сил для розвитку північного вектору зовнішньої політики Канади. Зокрема мета простежується у посиленні власної цілісності щоб оберегти населення від сюрпризів, а також для забезпечення в Арктиці гаранту безпеки від зазіхань [46, с. 105-106].

Вагому роль в Арктичній Раді посіла Канада, метою якої є забезпечення та популяризація пріоритетів північної політики. Канада забезпечує фінансову підтримку Постійним членам Ради. Усе це робиться для забезпечення подальшої співпраці між державами-членами. А також мета полягає у значущості ролі Оттави у розбудові арктичної спільноти [74].

Керівництво Канади надає пріоритетність досягнення важливих цілей у відносинах двостороннього, регіонального та багатостороннього характеру.

Політика Канади, що стосується зовнішнього вектору держав Європи розподіляє дві основні орієнтації. З одного боку, Європа розглядалася тільки

з економічної сторони. А з іншого боку брався до уваги стратегічний аспект канадського порозуміння з Європою як регіоном, де знаходилися союзники. Аспект сили і безпеки Європи розглядався як власний, для особистого спокою[2, С. 393].

У 1996 році було підписано дві угоди, а саме Спільна політична декларація щодо відносин Канади та Європейського Союзу і канадо - європейський план про спільні дії. Але й після цих договорів Оттава все одно займалася не тільки реалізацією плану, а більше зосередилась на пом'якшенні таких наслідків інтеграції в Європі, як уведення валюти євро та розширення Союзу в цілому.

Були здійснені спроби для оновленого бачення ролі Канади на міжнародній арені, до прикладу «м'якої сили». Так, в 1996–2001 роках таку спробу намагався реалізувати міністр закордонних справ Л. Екворті. На його бачення, «м'яка сила» являла собою вміння визначати порядок денний міжнародних інституцій та сенс політичних дискусій. Він був переконаний, що «м'яка сила» Канади зосереджувалася не на величчї військової могутності держави, а на правильності канадських цінностей: прав людини, демократії, верховенства права і мирному вирішенні будь-яких конфліктів [66, с. 74–75].

Хоча йому і вдалося добитися значних успіхів у зовнішній політиці, та вирішити проблему падіння міжнародного статусу не вдалося.

Перебування Канади у НАТО є вигідним кроком, оскільки країна позбулась одразу кількох проблем: по–перше, додержання прийнятих перед американцями обов'язків щодо європейської безпеки, по–друге, не залишитись за межами американсько–європейського партнерства. Можна відзначити, що ці догми увесь час були та й досі залишаються основою успішної європейської тактики Канади, не дивлячись, яка партія опинеться при владі - консерваторська чи ліберальна.

Хвилювання Канади також спричинила перспектива створення окремої «європейської фракції» у межах НАТО, в якій були б зосереджені лише члени ЄС. Розвиток цих подій значно міг би перешкодити прийнятим рішенням ухвалених досягненням спільної згоди у рамках Північноатлантичного Альянсу. Крім того, «європейська фракція» могла б безпосередньо співпрацювати зі США щодо важливих рішень [9, С. 44].

Отже, значимість Канади усередині НАТО стала зменшуватися. Тому країна зосередила свої дипломатичні зусилля на тому, щоб структура процесів та суть у ЄПБО ні в якому разі не зменшили вплив НАТО, а також на тому, щоб гарантувати участь Канади в ЄПБО. Що стосується першого, то значна частина побоювань була знята, крім основного питання: чи будуть мати змогу європейські союзники одночасно забезпечити свої військові обов'язки у межах НАТО і ЄПБО [9, С. 45].

Канада була зосереджена на тому, щоб ЄПБО було якщо не підпорядковано, то хоча б частково залежало від НАТО та північноамериканських партнерів. Таким чином був здійснений крок для збереження пріоритету співпраці трансатлантичних механізмів. Зокрема, у звіті, запропонованому на розгляд Ради ЄС у Фейра 2000 року, канадський уряд прем'єр-міністра Ж. Крет'єна показав своє обурення тим, що Україна та Росія були представлені як основні партнери в операціях ЄС, тоді як у випадку з Канадою, тільки підкреслювали інтерес ЄПБО до цієї держави [7, С. 45].

Цілі Оттави в більшій мірі співпраці з ЄС у рамках ЄПБО дало стимул до прийнятого рішення у грудні 2000 року «Спільної декларації ЄС і Канади щодо питань безпеки і оборони». Цей документ слугує своєрідною перемогою дипломатії, адже дивлячись з його положеннями Європейський Союз визнавав, що НАТО й надалі залишається вагомим основою

фундаменту колективної оборони державних членів та згоджувався посилити діалог з Канадою щодо її участі у ЄПБО [7, С. 46].

Це означало, що на практиці будуть організовуватися зустрічі двостороннього характеру кожного триместру на рівні професіоналів, у ході яких будуть розглядати комплекс питань з оборони та безпеки, що становлять взаємний інтерес для Канади і ЄС. У червні 2000 року погоджені були і інші важливі питання щодо співробітництва між Канадою та ЄС, зокрема домовленість була досягнута, таким чином, що сторони обговорюватимуть питання безпеки та оборони у рамках вже існуючої двосторонньої угоди про співпрацю, на рівні глав держав та урядів і відповідних міністрів. Такі зустрічі можливо скликати позачергово у випадку ситуацій надзвичайного стану та зі сторони огляду на виклик однієї із сторін. За Канадою закріплювалося право самостійного вирішення питань, що стосувалися участі операцій Європейського Союзу. Не тоді, коли він використовуватиме потенціал військового спрямування НАТО у рамках «Берлін - плюс», а й тоді, коли ЄС вестиме операції самостійно [9, С. 45].

Власне беручи участь у сплануванні деяких операцій Канада отримала право. З цією метою їй було надано право, зокрема призначити свого політика при Генеральному штабі ЄС. Тому на стартовій прямій становлення ЄПБО у період 1999–2002 рр. канадським дипломатам вдалося домогтися визнання за Оттавою права на участь в операціях ЄС у рамках Петербурзьких завдань. Таким чином, Канада практично була визнана як надійна «середня потуга» з потрібним військовим потенціалом для участі в операціях ЄС [63, с. 98].

Завдяки цим домовленостям Канада мала змогу взяти участь у цивільних та військових операціях під керівництвом ЄС у межах ЄПБО, безпосередньо в операціях Демократичної Республіки Конго і двох

операціях у Боснії та Герцеговині: поліцейський ЕГПМ та військовий ЕУФОР. Саме завдяки цим діям, згодом були включені у двосторонню рамкову угоду правові засади участі Канади у подібних операціях ЄС, які вдалося опрацювати.

Коли мова йшла про Канаду, яка знаходиться на американському континенті, то частина країн-членів ЄС із застереженням поставилася до її участі у ЄПБО, через інший континент, а також були проти участі країн третього рівня. На їхню думку, це може відзначитися у розмиванні процесу ухвалення рішень всередині ЄС та зашкодити посиленню його незалежності у безпековій сфері [38, с. 125].

Система консультацій недостатньо розвинута у сфері оборони між Канадою і ЄС, за своїм характером амбіційної Спільної декларації 2000 р., яка була своєрідною демонстрацією невідповідності до її положень. Канаді відводилася важлива роль згідно із положеннями якої, у Комітеті контрибуторів – форумі для консультацій з країнами третього рангу для проведення операцій під верховенством ЄС. Однак з погляду канадських політиків цього було замало і вони наполягали, що Канада повинна б мати такі ж права у рамках ЄПБО, як інші європейські країни, які не були ще членами НАТО. Однак з огляду на безініціативність самого ЄС та повну пасивність у підтримці з боку канадців, військові зусилля дипломатів були недостатніми [19, с. 550].

У ХХІ ст. зовнішня політика Канада вже не відповідала новим реаліям і потрібно було щось змінювати, тому постало питання про необхідність перебудови міжнародних реалій. Хоч і «великий розрив» у позиціонуванні Канади на міжнародній арені передусім пов'язують з діяльністю С. Харпера, але настанови щодо перепрофілювання зовнішньополітичного курсу були помітні раніше. Зокрема, перші кроки у цьому напрямку зробив прем'єр-міністр П. Мартен, який вказував на присутню застарілість старих підходів і

стверджував, що хоч і Канада дає згоду необхідності ухвалення спільних рішень, проте, в умовах, коли міжнародні інстанції не можуть впоратися зі своїми завданнями, потрібно бути цілком готовими до самостійних дій [15, С. 521].

Його наступник консерватор С. Харпер більш активно долучився до перегляду канадської зовнішньої політики. Як вже зазначалося під час його першого прем'єрства 2006–2011 роках простежується поступова перевага у зовнішній політиці. Однак не доречно стверджувати про її цілковиту зміну. Однією з найбільш помітних ознак щодо змін, стає втрата канадським урядом переоцінення ролі багатовекторності, що продовжило закладені тренди його попередника. Харпер ще чіткіше їх окреслив, зазначивши, що попередній курс більше подібний до «стратегії слабкої нації». Інакше кажучи, не дивлячись на різні оцінки, слід погодитись, що у період 2006–2011 років реалізм Харпера був значною мірою риторичним [71, с. 95].

Після здобуття перемоги на виборах 2011 року та створення сталої більшості у парламенті його риторика набула більшої категоричності у зовнішній політиці, а виступи на міжнародній арені стали більш показовими. Діяльність ООН особливо з канадських позицій піддавалася жорсткій критиці. До прикладу, у вересні 2012 року замість участі у ГА ООН С. Харпер показово обрав одержання чергової нагороди у Нью-Йорку. Така поведінка виявляється і в інших форматах багатосторонньої співпраці, свідченням яких є значна кількість прикладів: відмова від Кіотського протоколу, жорстока критика Організації Франкофонії та Співдружності націй щодо недостатнього дотримання захисту прав людини, тощо [15, С. 521].

Зауважимо, що уряд Харпера пояснював зміни у зовнішній політиці спробою переосмислити місце Канади у світі та її відносин з іншими країнами. Орієнтація зовнішньої політики Канади щодо Європи реалізували

через вплив на процес пошуку Оттави противазі до Вашингтону. Тривалість розбудови Канадою власного способу взаємодії з країнами Європи, дивлячись на огляд інтеграційних процесів, та доцільність потреб дослідження зміни канадської зовнішньої політики в контексті пошуку зміни залежності від сильної сусідньої держави – США [2, С. 393].

Сучасна зовнішня політика Канади як багатоаспектна і різнопланова діяльність носить яскраво виражений планетарний характер. В Оттаві вважають, що цього вимагають масштабний характер канадських зовнішньоекономічних зв'язків і нові загрози, джерелом яких стали тероризм, поширення зброї масового ураження, бідності і конфліктні території. Зовнішньополітична риторика Оттави тісно пов'язана з особливостями статусу Канади в світі і з необхідністю збереження національної цілісності та ідентичності. У світовій політиці Канада за наявних політичних ресурсів прагне займати ту позицію, яка б сприяла зростанню її авторитету на міжнародній арені [53].

Переорієнтацію основних задач зовнішньої політики Канади можна простежити на початку ХХІ ст.: такими проголошено не лише забезпечення інтересів усіх канадців, але й захист цінностей, важливих для всього людства. Так, у сучасній канадській зовнішній політиці з-поміж ціннісних орієнтирів можна визначити наступні: територіальну цілісність; права людини; демократія; верховенство права; дружба та вільна торгівля.

У промові Міністра закордонних справ Христі Фріленд у червні 2017 р., були викладені саме такі пріоритети, виступ якої у Палаті громад Канади викликав бурхливе обговорення у політикумі, експертному середовищі місцевій пресі. У цій промові були визначені основні цілі Канади у сучасному світі та окреслена роль канадської зовнішньої політики. Деякі політичні оглядачі та експерти оцінили промову Х. Фріленд в якій висловлена позиція, що Канада готова бути лідером у міжнародних

відносинах. Можна сказати, що промова присвячена фактично прощанню з американським лідерством у світі [5, С. 212].

«За визначенням, шлях, який ми обираємо, повинен бути таким, який відповідає інтересам усіх канадців та підтримує наші загальновизнані національні цінності; що зберігає та підтримує процвітання та безпеку Канади; і це сприяє досягненню нашої колективної мети кращого, безпечнішого, справедливішого, процвітаючого та стійкого світу...» [51].

Варто відзначити той факт, що питання географічного виміру небезпек для сучасних національних канадських інтересів, то у першу чергу увага звертається не на конкретну країну чи регіон, а на загрозу, з якою цей регіон або країна пов'язані. Наприклад, викликає занепокоєння Канади своїм зростанням в економічному плані Китай (але таку саму увагу щодо швидкої економіки, доступу до технологій, збільшення кількості населення – привертають й такі регіони як Латинська Америка та Африка), Російська Федерація – своєю арктичною політикою (хоч існують з іншими арктичними державами проблемні питання, та, окрім цього, Росія розглядається як країна, яка привласнила незаконним чином частину території України, а це порушення базової міжнародної установки правил – недоторканість кордонів й територіальну цілісність), Сирія – характеризується проблемою біженців (однак джерела неконтрольованої міграції та підвищення небезпеки проникнення терористів пов'язані і з іншими регіонами) [5, С. 213].

На даний час перед Канадою стоять загрози та виклики національним інтересам, що вбачаються у таких проявах як зміна клімату, пандемії, розповсюдження ядерної та іншої зброї масового знищення, тероризм, кібер - атаки, міжнародна злочинність, неконтрольована міграція, неспроможні держави тощо. Відіграти більш значну роль у міжнародних відносинах це не кінцева мета Канади, основним прагненням є претендентство на роль нового лідера.

Між Канадою та Україною були встановлені 27 січня 1992 року дипломатичні відносини. Посольство Канади в Україні діє з квітня 1992 року, а у листопаді цього ж року відкрилося Посольство України в Канаді, а пізніше – Генеральне консульство України в Торонто у березні 1993 році [58].

Напрями й принципи, які складають основу розвитку відносин між двома державами закріплено у «Спільній декларації про Особливе партнерство між Україною та Канадою», яку підписали у Києві 31 березня 1994 року, а також «Спільній декларації про подальший розвиток відносин Особливого партнерства між Україною і Канадою», погодженій у Києві 5 грудня 2001 року [59].

Крім того, в основних сферах та галузях двостороннього співробітництва розвиток відносин між двома країнами регулюється сорока п'ятьма міжвідомчими та міжурядовими документами. Від так ще до проголошення Україною незалежності, під час прибуття делегації на чолі з Головою Верховної Ради України Л. Кравчуком до Канади 22 вересня 1991 року А. Зленко - Міністр закордонних справ України та Міністр закордонних справ Канади Барбара Мак - Дугал підписали в Оттаві «Декларацію про відносини між Україною і Канадою». У документі було зазначено, що «у визначенні характеру і форми майбутніх відносин між Україною і Канадою вони поважатимуть вільно та демократично висловлений вибір народу України» [57].

У перші роки незалежності України розвиток відносин на міждержавному рівні характеризувався активним діалогом, місце в якому символічно належить приїзду Генерал-губернатора Канади українського походження Рамона Гнатишина 28 вересня - 1 жовтня 1992 року, який став першим офіційним візитом Глави Канади до України. Розвиток канадсько - українських відносин мало велике значення у наступні роки. Під час

першого державного візиту до Канади Президента України Леоніда Кучми 23-27 жовтня 1994 року, була підписана «Угода про дружбу і співробітництво між Україною і Канадою», в якій зазначався обмін візитами керівників урядів та міністерств закордонних справ обох країн [48, С. 453].

Під час напруження конфлікту сьомого червня 1994 року міністерство зовнішніх справ Канади поширило текст листа міністра закордонних справ Канади Андре Уеллета міністрові закордонних справ України. В заяві зазначалася, що уряд Канади висловлював свою підтримку у прагненні Україною незалежності, суверенітету і територіальної цілісності. В листі, неодноразово наголошувалося про прихильність Уряду Канади до України: «...стабільна і безпечна Україна є суттєвою складовою частиною Європейської стабільності і ключовим фактором світової безпеки». Оттава відстоювала активну позицію щодо кримського питання і це змусила запевнити Росію, що ця справа стосується тільки України [25, С. 28].

Інститут регіональних та євроінтеграційних досліджень «Євро - Регіо Україна» здійснює проект партнерства Канада - Україна «Регіональне врядування та розвиток». Метою цього проекту є сприяння дійсного регіонального розвитку шляхом розробки й підтримки демократичного процесу громадської участі у створенні та здійсненні регіональної політики тощо.

Одним з основних елементів двосторонньої співпраці, що стосується військової сфери є участь України у канадській Програмі допомоги військової освіти (Military Training Assistance Program - МТАР). Україна приєдналася у 1993 році до професійної підготовки фахівців для участі у миротворчих операціях, оскільки це було її метою. В галузі судочинства й правових реформ відбувся важливий крок у напрямку співробітництва. Канада погодилася надавати допомогу Україні, підписавши з нею Протокол

про Наміри між Офісом глави комісії федеральних судових справ при Уряді Канади і Міністерством юстиції України та Верховним Судом України. Між міністерствами юстиції України та Канади укладена домовленість про співробітництво в галузі юстиції, що є безперечно принциповою. Привертає значну увагу також договір між обома країнами щодо взаємодопомоги у кримінальних справах, що прописаний у Законі України, ще існує ряд інших угод [48, С. 454].

Саміт у Галіфаксі, що відбувся в червні 1995 року, де Канада підтримала Україну в наданні їй грошової допомоги «сімкою» та міжнародними фінансовими колами. Канада сприяла також переговорам України з урядами провідних країн і Європейською комісією щодо виведення з експлуатації Чорнобильської АЕС та укладенню Меморандуму про взаєморозуміння з цього питання. Відбувалося розширення контактів і у військовій сфері. Підписана в Оттаві 20 грудня 1995 р. угода про співробітництво в мирному використанні ядерної енергії створила необхідну основу для плідного співробітництва в цій галузі, яке розпочала Контрольна рада атомної енергії Канади [61].

Уряд Канади надає грошову допомогу для виконання канадсько-української програми екологічного співробітництва (КУПЕС) через Канадське агентство міжнародного розвитку (КАМР) протягом 1999-2002 років. Ця програма реалізується під керівництвом Інституту державного управління Канади. Мета Програми складається з підтримки і розвитку процесу в переході України до ринкової економіки шляхом покращення діяльності в охороні навколишнього природного середовища [48, С. 454].

Звичайно економіка є чи не найважливішим сектором взаємного співробітництва. У 1992 році Канада стала однією з перших країн, що відкрила кредитну лінію розмір якої становив п'ятдесят мільйонів доларів для України через Корпорацію експортного розвитку. А у жовтні 1994 року

була надана пропозиція про додаткове надходження коштів на двадцять млн. Канада також створила Довірчі фонди в Європейському Банку Реконструкції і Розвитку та в Міжнародному Банку Реконструкції та Розвитку (Світовий Банк). Виділено в загальній сумі 515,8 млн. на період 1997-98 років для оплати послуг канадських консультантів, які працювали над проектами банків у Центральній і Східній Європі, включно з Україною [35, С. 11].

Проривним у торгівлі вважають 2004 рік. Так у цей період товарообіг між Канадою та Україною виріс майже у два рази, досягнувши вісімдесяти трьох млн. доларів США. Варто сказати, що за рік експорт товару з України в Канаду збільшився на 170 відсотків. А у 2008 році відбулася світова економічна криза і в результаті трапилося кризове зменшення. За статистичними даними Державного комітету України, у 2011 році повний обсяг обмінної торгівлі товарами та послугами між країнами збільшився у порівнянні з 2010 роком на 35, 8 % і становив 507, 9 млн. дол. Експорт до Канади збільшився на 49, 7 % та склав 262, 2 млн. дол. США. Імпорт до України збільшився на 23, 6 % і становив 245, 7 млн. дол. США. Зріс на 21, 1% обсяг канадських інвестицій в економіку України станом на 2011 рік [48, С. 455].

Знакова подія склалася у торговельно-економічних відносинах між Канадою і Україною, що стала початком у 2009 році переговорного процесу, який стосувався підписання двосторонньої угоди про вільну торгівлю, про що було оголошено під час візиту в Україну 22-23 вересня 2009 року Міністра міжнародної торгівлі та азіатсько-тихоокеанського транспортного коридору Канади. В цьому році відбулося підписання Меморандуму про співпрацю між канадським Портом Галіфакс та найбільшим торговельним Одеським морським портом. Пізніше було укладено Меморандум про взаєморозуміння між канадською компанією «ЕС - ЕН - СІ- Лейвелін - Інтернешнл» та Мінпаливенерго України, а також досягнуто домовленості

між канадською компанією «ЕМ-ДІ-ЕЙ» та Національним космічним агентством України про будівництво першого українського супутника зв'язку та його кредитування Канадським агентством розвитку експорту [48, С. 456].

Канадська програма щодо України складалася з технічної допомоги та питань ядерної безпеки і гуманітарної допомоги. Канада почергово надавала технічну та політичну підтримку у приєднанні до СОТ нашої державі. Двадцятого лютого 2002 року Україна стала однією з перших країн, що підписала Двосторонній протокол щодо доступу ринків товарів та послуг. Через Канадське агентство міжнародного розвитку, до якого входять двадцять країн серед яких є і Україна, де реалізуються сфокусовані програми канадської технічної допомоги. Крім того, Канада досить активно допомагає в консолідації міжнародного співтовариства, що спрямоване у вирішенні проблем, пов'язаних із знищенням наслідків аварії і закриттям Чорнобильської АЕС [48, С. 454].

Великий інтерес серед канадців й політикуму викликали події Помаранчевої революції в Україні. На виборчу компанію, яка відбулася у листопаді-грудні 2004 року, найбільше спостерігачів направила Канада до України понад п'ятсот осіб на чолі з колишнім Прем'єр-міністром Джоном Тернером. На церемонію інавгурації Президента України Віктора Ющенка 23 січня 2005 року приїхала привітати Генерал-Губернатор Канади Адрієн Кларксон. Подальшій активізації політичного діалогу між двома країнами сприяли демократичні перетворення в Україні. З 2005 року почала відновлюватися практика з проведенням регулярних двосторонніх політичних консультацій між міністерствами зовнішніх справ обох країн, а у 2007 році відбувся обмін візитами зовнішньополітичних відомств керівників двох країн – Арсенієм Яценюком до Канади (06-08 травня) та Пітером Маккеєм в Україну (17-19 липня). Заява Прем'єр-міністра Канади Стівена Харпера 18 квітня 2007 року стала додатковим показником

зацікавленості Канади у розвитку всесторонньої співпраці з Україною, в якій говорилося про те, що «жодна Західна країна не має більш тісних зв'язків з Україною, ніж Канада», ще вказувалося, що та завжди виявляла підтримку щодо свободи та демократії в Україні. Він підкреслив, що Уряд Канади буде і надалі підтримувати право України визначати свою власну долю, без втручання зовнішніх чинників [56].

Візит до Канади 26-29 травня 2008 року Президента України В. Ющенка, став знаковою подією подальшому зміцненню двосторонніх відносин який продемонстрував особливе партнерство між Україною та Канадою, що було задекларовано у відповідних документах між двома країнами. Зокрема, пропозиція надати слово Президенту України на спільному засіданні Палати громад та Сенату Парламенту Канади стало свідченням високого рівня відносин та партнерства між двома країнами. Проведення 31 жовтня 2008 року в м. Оттаві консультацій політичного змісту між міністерствами зовнішніх справ обох країн стало продовженням продуктивного діалогу з питань двостороннього співробітництва та міжнародного порядку. Ще однією з форм консультацій є продовження проведення канадсько-українських стратегічних семінарів з питань масштабної та регіональної безпеки при участі представників зовнішньополітичного та оборонних відомств обох країн [48, С. 453].

У набутті наміру України у членстві НАТО Канада висловлює свою принципову, рішучу підтримку. Так, під час Бухарестського саміту НАТО, що відбувся у квітні 2008 року Прем'єр-міністром Канади С. Харпером було сказано, що своїми діями Україна довела, що поділяє цінності НАТО як всередині країни, так і за кордоном. Він також запевнив, що якщо Україна буде продовжувати прогрес просування демократичних реформ та зробить досягнення у відкритості економіки, то Канада буде робити все для досягнення прагнень України досягти абсолютної свободи, демократії та добробуту. Одним із співавторів листа-звернення напередодні саміту стала

Канада та ряд країн НАТО, які звернулися до своїх партнерів і закликала їх підтримати Україну у приєднанні до плану дій щодо членства в НАТО. Канадська сторона активно лобіювала спільні з Україною підходи в переддень ювілейного саміту НАТО четвертого квітня 2009 року щодо необхідності включення в остаточні рішення саміту положень про політику «відкритих дверей» НАТО та прийнятих швидше рішень про майбутнє членство України в альянсі [57].

На векторі сприяння в Україні стали події зими 2013-2014 років, що сприяли вирішенню найважливіших питань і стали імпульсом до об'єднання та узгодження зусиль світового українства в тому числі й канадського. Цей час не може бути втраченим. Без сумніву, маємо також пам'ятати, що саме за керівництва лідера Партії консерваторів, прем'єр-міністра С. Харпера, одразу та однозначно Канада стала на бік України в боротьбі агресивної політики Кремля і, не беручи до уваги на економічні збитки, увела спільні санкції проти багатьох російських олігархів та компаній [25, С. 29].

Візит 11-12 липня 2016 року в Україну прем'єр-міністра Канади Джастіна Трюдо був результативним. Очевидно слід зробити висновки для підтримки подальшої реалізації досягнутих домовленостей. Зокрема, варто докласти спільних зусиль до реалізації в життя постанов Угоди про вільну торгівлю між Канадою та Україною, яка насправді є гілкою в історії канадсько-українських відносин: тому, що такі угоди можливі тільки в умовах дружніх політичних відносинах. Як висловився прем'єр Канади: «Це створить нові можливості, нові робочі місця для народів обох країн. Це створить нові ринки для товарів і сприятиме поліпшенню рівня життя громадян» [60].

Усе це є основою й запорукою для подальшої поступальної реалізації розвитку у міждержавних відносинах.

У 2017 році Україна була визначена як держава, до якої дозволено експортувати певні види зброї. Підписання в Оттаві на рівні очільників оборонних відомств в 2017 році нової угоди про співробітництво на налагодження прямих контактів із представниками оборонної промисловості Канади. У 2018 році відбулося виділення значних сум для придбання військово-технічного та захисного устаткування, навчання офіцерів та військово-медичних працівників, ця допомога досягла 50 млн. доларів щорічно на найближчі п'ять років [34, С. 48].

Щодо 2019 року то свій приїзд в Україну здійснила Міністр закордонних справ Христя Фріланд. Нещодавно в Україні відбулися президентські вибори і міністр зустрілася із офіційними особами різних політичних сил. Вона побачилася із новообраним президентом Володимиром Зеленським, для обговорення майбутнього України, при цьому зробивши наголос на нашій повноцінній лояльності та підтримці до демократичного переходу влади. Також висловила нашу вдячність Президенту Петру Порошенку за той прогрес, досягнутий Україною під час його керівництва, і за його відданій ідеї мирної передачі влади. Х. Фріланд привітала Україну із проведенням справедливих та вільних виборів, що було зазначено в доповіді канадських спостерігачів, і повторно запевнила на канадську підтримку в розвитку демократичних досягнень в Україні.

Під час зустрічі з Прем'єр-Міністром Володимиром Гройсманом та міністром закордонних справ Павлом Клімкіним запевнила їх, що Канада і надалі надаватиме неперервну підтримку у суверенності та територіальній цілісності України. Вона сказала, що завданням Канади є праця із міжнародною спільнотою, щоб зберегти тиск на Росію [54].

Канада виступає однією з тих держав, котрі вшановують пам'ять жертв Голодомору. В Оттаві 27 листопада 2019 року у парламенті Канади офіційно відбувся захід, присвячений вісімдесят шостій річниці

Голодомору в Україні. Цей захід, був організований Конгресом українців в Канаді та посольством України. В ньому взяли участь міністри уряду Канади, депутати різних партій, сенатори, делегати від дипломатичного корпусу та українського громадянства. Андрій Шевченко, який є послом від України в Канаді, подякував їм за непорушну підтримку з прав людини в Україні та у всьому світі. У своєму зверненні міністр оборони Канади Харджит Саджан сказав про великий внесок вихідців з України у розвиток та становлення Канади. Він закликав щоб ніколи не могло повторитися подібному жахіттю Голодомору. На цьому заході свічку пам'яті запалила одна із свідків Голодомору. Була переглянута експозиція, присвячена трагічним подіям Голодомору в 1932-1933 рр. в Україні. Гості прикріпили символічну квітку пам'яті на карті України [55].

Отже, курс Канади на зміцнення та стабільність інтересів з Україною і надалі продовжується, що виявляється у підтримці на зовнішній політичній арені.

Відносини Канади з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону є важливими для економічного становища Канади. Країна намагалася бути учасником у всіх значущих регіональних організаціях – АСЕАН (Асоціації держав Південно-Східної Азії – геополітична та економічна міжнародна організація), АТЕС (Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво – міжнародна організація, створена для розвитку інтеграційних зв'язків між країнами басейну Тихого океану) [46, с. 106].

На зустрічі міністрів країн АТЕС в Сеулі в 1991 році були закладені основи співробітництва АТЕС, зокрема Сеульська декларація. А також час Осаці 1995 р. на саміті АТЕС була закладена Осацька програма дій. Метою АТЕС є шлях об'єднання країн у дане угруповання для стимулу взаємного співробітництва в різних сферах: на ринку товарів і капіталів, енергетики,

сфері транспорту, та ін. У перспективі об'єднання – створення зони вільної торгівлі у 2020 році [46, с. 106].

Метою асоціації АСЕАН є прискорення економічного розвитку та соціального прогресу в країнах - учасниках, захист миру та стабільності в регіоні. Для обговорення проблем АТР Канада проводила щорічні наради в межах АСЕАН і так звані перемовини партнерів АСЕАН, прагнучи включити до порядку денного питання безпеки регіонів. Ці спроби вилилися у створення в 1994 році консультативного Регіонального форуму АСЕАН. Канада, і в інших подібних регіональних організаціях певного виду, виступає за різносторонні підходи, щоб запобігти й усунути реальні та потенційні загрози в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні [65].

Процес інтеграції в азіатсько-тихоокеанському регіоні різний, про це свідчить особливість формування нового полюса світової економіки. Процес інтеграції політично непростий та суперечливий, бо ефект інтеграції розподіляється між країнами та суб'єктами економіки нерівномірно. Проте АТЕС має достатній потенціал, що сприяє розвитку країн АТР. Адже як вважають багато політиків АТЕС є вірогідним економічним та політичним центром ХХІ-го століття у світі. Вони це обґрунтовують прискореним соціально-економічним розвитком держав регіону, та присутністю тут сильних економічних країн – Японії, США та Китаю, а також Австралії і Нової Зеландії [46, с. 107].

Особливим місцем у відносинах двостороннього характеру належить культурно-гуманітарному співробітництву, зокрема у підтримці зв'язків з громадою українців в Канаді, котра, станом на перші десять років ХХІ століття за даними перепису населення становила 1 млн. 209 тис. 085 людей (3,87% від загального населення). В результаті за розміром посідає сьоме місце серед національних меншин. В загальному Канада нараховує, більше тисячі українських етнічних спілок та громадських організацій. Багато з

них об'єднані в організацію Конгресу українців Канади (КУК). Ця організація представлена у державних установах та ЗМІ, також виступає від імені більшої половини українських канадців держави [48, С. 455].

Представники української діаспори, за допомогою свого соціально-економічного, політичного і культурного положення в різношерстному суспільстві Канади активно включені в процес формування українсько-канадських відносин. Тому зовнішня політика Канади цільно представлена до України.

Отже, Сполучені Штати Америки очевидно будуть мати і завжди мали сильний вплив на життя цієї країни. Найбільшим торговельно-економічним партнером Канади, є США, оскільки вона є найближчим політичним та військовим союзником, з яким її пов'язує членство в НАТО та багато інших угод про співпрацю.

З цього випливає, однією з характерних рис зовнішньої політики Канади, а саме, у розв'язанні проблем, суперечок і конфліктів, є багатосторонній підхід. Країна не сприймає в цій сфері односторонній підхід до будь-якої держави, включаючи і США.

Наприкінці XX - на початку XXI ст. у свої зовнішній політиці Канада намагалася бути своєрідною буферною зоною між США і Росією, також Францією та США, безпосередньо країнами «світової периферії» і США. Це сприяло у піднесенні її авторитета в світовій політиці.

Канада і надалі розглядає Європу як другорядного союзника за важливістю після США через тісні історичні, економічні, політичні та культурні зв'язки. Зокрема, їх поєднує спільна нормативна база, яка є передумовою для налагодження більш тісних відносин. Мир і безпека та дотримання прав людини, що є сталим розвитком у розвинених країнах має бути ключовим принципом міжнародних відносин, так вважають Оттава і

Брюссель. Тому багатовекторність політики Канади закріплена як з американським так із європейським континентами, в зв'язку із спільними баченнями розвитку на міжнародну політику.

РОЗДІЛ 4. Теоретичний аналіз підручників з всесвітньої історії з проблеми Історії розвитку Канади наприкінці XX – початку XXI ст.

Історія розвитку Канади кінця XX - поч. XXI ст. вивчається на уроках Всесвітньої історії в 11 класі. Існують різні підручники з Всесвітньої історії і Канада в них висвітлюється по-різному. Та всі підручники, які представлені для навчання відповідають стандартам і замовлені на державний кошт.

Хочу представити вашій увазі підручник О. Гісема, О. Мартинюка з Всесвітньої історії в якому питання про Канаду розкрито у шостому параграфі. Розглядаються питання на політичну тематику, зокрема важливим аспектом в історії розвитку Канади стало надання Канаді конституційного суверенітету. Після того як уряд на чолі з П. Трюдо звернувся до британської влади з таким проханням, то британський уряд задовольнив запит. Саме 17 квітня 1882 році було прийнято Конституцію Канади.

З початком 1980-х років в економічній сфері почалася криза. В результаті якої інші проблеми відійшли на задній план. Особливістю кризи був спад виробництва та зменшилися доходи населення, безробіття зросло аж на 12 відсотків. Із погіршенням ситуації відповідно ліміт населення вичерпався. І на зміну лібералів прийшли консерватори. Очолив уряд Б. Малруні (1984-1993), цей уряд здійснював низку реформ у дусі «консервативної революції», які вивели країну з економічної кризи. У параграфі розглянуто і найскладнішу проблему, що стосується Квебеку. Оскільки у 1982 році провінція відмовилася визнати Конституцію.

У 1993-2005 роках влада змінилися і прийшли ліберали до уряду. Які вкотре вирішили змінити і реформувати країну. Насамперед оновилася фінансова система та відбулася реалізація двох проектів «Стратегія рівних можливостей» та «Створення безпечного суспільства». Зокрема у податковій реформі відбулося скорочення податків, що стимулювало ділову активність.

Ліберали вирішили змінити економічну сферу, зокрема зменшилася частка сировинних галузей, а більше уваги приділено науковим розробкам. Стабільність в соціально-економічному житті вивели Канаду на сьоме місце у світі за рівнем економічного розвитку та перше за рівнем життя населення.

У 2006-2015 роках при уряді владу формували консерватори, та на зміну їм у 2016 році Дж. Трюдо прийшов до влади з лібералами. Важливо зазначено, що це був перший в історії Канади гендерно сформований уряд в якому рівна кількість жінок та чоловіків по (15 осіб). Уряд одразу здійснював правильні кроки зі збільшенням податків для громадян з високими доходами і зменшенням для середньої ланки населення. Щоб подолати негативний фактор – бідність, виділялися великі суми з бюджету.

Не обійшлося і без дослідження зовнішньої політики яка до початку 1980-х років відображала залежність від Великої Британії та США. Та після конституцію активізувався особистий курс. Особливістю якого було посередництво між США та Радянським Союзом, а також США та країнами «третього світу». На світовій арені у зовнішній політиці Канада стала регулювати конфлікти і згладжувати непорозуміння щоб дійти до спільного консенсусу. Коли розпався СРСР, то утворення нових держав Канада з ентузіазмом підтримала. В результаті 2 грудня 1991 року вона підтримала незалежність України. Прагнення до європейського курсу уряд Канади поділяє і підтримує [10, с. 46-48].

У підручнику Тетяни Ладиченко розгляну Канаду у зовнішній політиці, а саме її участь у Гельсінській конференції 1975 року. Консультації з підготування Наради щодо співробітництва та безпеки в Європі тривали протягом шести років (1969–1975). Представники 33-х європейських країн брали участь у цій роботі включаючи Канаду. Нарада увінчалася підписанням 1 серпня Підсумкового акта – найважливішого політичного документа, що відіграє велику роль у формуванні міжнародних відносин і в

наші дні. Ця подія відіграла важливу роль у стабілізації становища у світі та запобігла сутичці двох систем, що призвело б у майбутньому до загибелі людської цивілізації. Одним із результатів форуму в м. Гельсінкі стало створення постійної Наради з питань безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ), яка до 1990-х рр. охопила більш як 50 держав Європи, США і Канаду [28, с.123].

Також увагу приділено системі канадської освіти, якій властивий децентралізований характер. Цікаво, що кожна провінція і територія має свій особливий розвиток навчальної програми, який властивий тільки їй. У Канаді строгий і відповідальний підбір кадрів у школу і проходять перевірку навчальні практики [28, с.142].

Підручник з Всесвітньої історії О. Гісема, О. Мартинюка звертає увагу на те, що вперше після прийняття конституції генерал-губернатором став канадієць за походженням Вінсент Мессі. Політичне життя країни супроводжувалося традиційним суперництвом лібералів з консерваторами. Головна ідея лібералів це побудова «держави добробуту». Позиції вільного підприємства та індивідуальної свободи критикувалися безпосередньо консерваторами. Та політика лібералів посприяла налагодженню більш дружніх відносин зі США. А от у 1957-1963 роках Джон Дифенбейкер з консерваторами давши обіцянки не змогли втілити їх у реальність. Коли відбулася чергова зміна влади у 1963-1979 роках і прийшли ліберали на чолі з Лестером Пірсоном. То у їхній роботі однією з найважливіших акцій стало прийняття в 1965 році нового прапора та укладення договору про об'єднання автомобільної галузі Канади і США. Уряд на чолі з П'єром Трюдо провели через парламент закон про рівність англійської і французької мов у державному апараті та двомовність там, де однією з мов розмовляють не менше ніж 10 % населення. Пророблені заходи безперечно покращили ситуацію та гасло влади «Одна країна – одна нація» все одно викликали протести франко-канадців. Варто зазначити, що Канада в період кінця XX -

поч. ХХІ ст. активно формувала свій суверенітет, високорозвинену економіку й полікультурне суспільство [11, с. 43-45].

Тетяна Ладиченко у висвітленню Канади також приділила увагу конституції та змінам які проведені в країні. Невдоволення положеннями конституції висловили національні меншини, а саме: індіанці, метиси, ескімоси, які вважали, що їхні права не гарантувалися. А Квебек приєднався до законодавчої реформи у 1987 році [27, с. 47].

В одному з підпункті параграфу простежується також соціально-економічний розвиток Канади кін. ХХ - поч. ХХІ ст. Відбувався стабільний і якісний розвиток економіки до 2008 року. Виросла продуктивність праці, а з тим і ефективність виробництва, обсяг експорту в результаті чого рівень інфляції залишався практично нульовим. Усе це сприяло збільшенню прибутків населення, яке в переважній своїй більшості працювало у сфері обслуговування. Фермери разом зі своїми сім'ями становило 4 % це близько 1 мільйона осіб. Та результати виробництва вражають, оскільки щорічно країна виробляє майже 50 млн. тон зерна, більша половина якої йде на експорт. Та світова криза у 2008 році змінила хід подій, вперше Канада зіштовхнулася із дефіцитом бюджету, та незважаючи на це рівень інфляції зупинився на 1,6 %.

Дж. Трюдо вніс позитивні зміни у розвиток Канади, зокрема рівень ВВП 2015 року з 1% зріс до 3%, та скорочення рівня безробітних з (8% до 6,3,%). Класу бідних за канадськими стандартами налічується 9,4 %. Основними галузями промисловості залишаються лісозаготівля та експорт нафти і газу. Головним негативним фактором є зовнішній борг, що налічує 1 трлн. доларів.

Важливим пунктом є Українці в Канаді. В якому розглянуто діяльність українців та їхню роль. Варто зазначити, що міграція українців в Канаду розпочалася з кінця ХІХ ст. і продовжилась великою хвилею у (1947-

1955 рр.) близько 35 тис. українців. У 2019 році українська етнічна група налічує 1 млн. Значна частина українців мешкають у провінціях Монітоби, Онтаріо, Британської Колумбії, Альберті. Важливе значення для українців відіграє уніатська церква та уніатська протестантська громада. Провідну роль відіграють різноманітні фундації. А саме, Українська фундація ім. Т. Г. Шевченка, яка є найбільшою, заснована у 1936 році місті Вініпег. У Канаді діють численні українські наукові установи - Українська вільна академія наук, Інститут дослідів на Волині та інші. Також в країні видаються українські преса і журнали. Популярними є: «Новий шлях», Український голос», «Батьківщина», «Життя і слово».

Відбувається взаємний обмін делегаціями серед міст-побратимів Вініпег-Львів та Ванкувер-Одеса. Важливим моментом є те, що українська діаспора продовжує відігравати важливу роль у суспільно-культурному житті Канади [27, с. 47-49].

Програми етнонаціоналізму розглянуті у підручнику Полянського. Наприкінці 1990-х років відбувся Громадянський форум в якому участь взяли групи активних громадян, які вивчали прохання простих канадців, насамперед цей форум визначив характерні ознаки канадської ідентичності.

«На форумі обговорювали ідеї національної ідентичності, а також основні канадські цінності... Було зрозуміло, що учасники форуму мають дуже сильне відчуття самотності, яке вирізняє нас як людей, а не тільки як амери канців чи мешканців якоїсь іншої країни». Основними цінностями, які є притаманними для всіх регіонів країни стали віра в рівноправність і справедливість, свобода слова, мир, підтримка культурного різноманіття [40, с. 50-51].

У Канаді були сформовані дві національні самоідентифікації англійська та французька. У провінції Квебек проживають франкомовні канадці, що відстоюють свою мову та культурні традиції. Уряд провінції вимагав

розширення владних повноважень, які мали стосуватися контролю над податками, призначення на керівні посади та упровадження французької мови. Такі вимоги спричинили суперечність і невдоволення між Квебеком та іншими регіонами Канади. Оскільки більшість канадців не була згодна з наданням Квебеку привілеїв, яких не мали інші провінції. Для порозуміння і заспокоєння франкоканадців із англоканадцами було вирішено запровадити двомовність та двокультурність. У Квебеці двічі був проведений референдум щодо статусу провінції (1980, 1995). Більшість квебекців з незначною перевагою проголосувала проти виходу зі складу Канади. У 1998 р. Верховний суд Канади ухвалив рішення, згідно з яким провінція Квебек не може в односторонньому порядку приймати рішення про відокремлення від Канади [40, с. 50-51].

Також варто зазначити, що внутрішня політика Канади на чолі прем'єр-міністром П'єром Трюдо (1980-1984) ґрунтувалася на ліберальних засадах. Зокрема уряд проводив політику щоб задовольнити усі верстви населення, скасував смертну кару, підвищено пенсію та соціальну допомогу, організовувалися громадські роботи та зрівнювався статус жінок і чоловіків [40, с. 55].

Щупак І. у підручнику всесвітня історія, наголосив на участі Канади у Гельсінській конференції. Певним випробуванням для розвитку демократії наприкінці ХХ - поч. ХХІ ст. було зростання ролі держави у повсякденне життя. Канада є багатонаціональною країною з великим досвідом розв'язання проблем у всіх сферах. В параграфі подано коротку біографічну характеристику П'єра Трюдо та його діяльності як прем'єр-міністра. Також висвітлено проблему Квебеку. Та на сьогодні ця провінція є однією з найбагатших. За економічною потужністю, окремо взятий Квебек, де виробляється приблизно 25% усього ВВП країни, десь дорівнює Австрії чи Швеції. Монреаль є столицею Квебеку і четвертим за кількістю населення франкомовним містом Світу. У політичному житті провінції спостерігаються

дві тенденції. З одного боку, серед сепаратистів активізуються так звані «непримиренні» націоналісти, які прагнуть повної незалежності Квебеку. З іншого — ідеї сепаратизму та відокремлення втрачають популярність серед жителів провінції. Можна підсумувати, що здоровий глузд і прагматизм взяли верх у головах квебекців. Якщо на виборах до Національної Асамблеї Квебеку у 2012 р. сепаратисти з Квебекської партії виграли та сформували уряд, то в 2014 р. сепаратисти здобули 30 місць із 125-ти у Національній Асамблеї Квебеку, а за результатами виборів до парламенту провінції у жовтні 2018 р. Квебекська партія зазнала провалу, отримавши лише дев'ять мандатів, і жодного з них у Монреалі. Стабільний економічний розвиток, вирішення багатьох соціальних питань у Квебеці є фундаментом, що дає можливість зберігати єдність Канади [11, с. 32-33].

Отже, історія розвитку Канади кінця XX поч. XXI ст. в шкільному курсі історії розкрита як і з внутрішньополітичного аспекту так і з зовнішньої політики. Особливу увагу було приділено соціальній сфері. Також варто зазначити, що економіка країни є важливим аспектом і визначає рівень життя громадян не тільки в середині країни, а й впливає на зовнішню потужність держави.

ВИСНОВКИ

Канада виступає країною з історією яку варто досліджувати. Тому що, країна на власному прикладі показала як від колоніальної залежності, що стосується спеціалізацій перейти до незалежної країни із високими показниками рівня життя. В результаті чого про цю країну можна знайти на сторінках закордонних та вітчизняних істориків.

Щодо суспільно-економічного розвитку, то країна посідає перші рейтингові списки у світі. Великі фінанси з бюджету йдуть на важливі сфери, що стосуються освіти та медицини, а також промисловість усе задля добробуту громадян. Певна увага приділяється муніципальним комітетам, що і проводять політику на місцях. Освітня система в Канаді має свої прерогативи. Абсолютно в усіх закладах освіти навчання проводиться французькою або англійською мовами. В учбових закладах впроваджені сучасні технології, а також заборонений натиск на учнів, що дозволяє продуктивне навчання у школах. Канада - це країна з демократичним суспільством, оскільки ця країна з величезною кількістю емігрантів до яких присутнє толерантне відношення незалежності від раси людей та їх національності.

Медична реформа сприяє основному стандарту якості надання послуг. Така річ як хабарництво є неприйнятною для медичного персоналу. Основна ціль це якісне лікування, а не наявність хворих. Суть медичної сфери полягає у фінансуванні медичних закладів, підвищенні зарплат медичним працівникам та впровадженні страхової медицини. Медицина сприяє заохоченню пацієнтів до щорічного обстеження і популяризує здоровий спосіб життя. Дивлячись на показники рівня життя, країна очолює важливі списки випередивши провідні країни світу і в тому числі США. Імміграція є основним недоліком цієї держави, оскільки складає основний приріст

населення. Зважаючи на це, про подальший стан країни без корінних громадян недоцільно говорити.

Жоден з нас не знає наперед, що готує світ майбутнього. Та врешті-решт науково-технічний прогрес з вченими високої кваліфікації та техніками з вкладенням у них значних інвестицій дають змогу Канаді, бути лідером та прикладом для інших. В результаті чого інформаційний простір, став платформою країни через яку Канада має змогу впливати на формування міжнародного порядку.

Зовнішня політика офіційної Оттави за традицією формувалася і зараз здійснюється під впливом двох орієнтирів, що взаємодоповнюються. Це орієнтація на стратегічне партнерство із Америкою та зміцнення лінії самостійного міжнародного статусу Канади.

Сучасна Канада веде незалежний зовнішньополітичний курс, а також бере активну участь у розвитку світових процесів. Канада є членом «сімки» провідних держав світу, а лідери країни є постійними учасниками зустрічей на найвищому рівні. Держава з без'ядерним статусом виступає за зміцнення НАТО, та врегулюванні конфліктів у світі. Під егідою ООН у миротворчих операціях активну участь беруть канадські збройні сили. Через зацікавленість ряду країн до північних територій є причина прискорити розв'язати арктичне питання як складову політику національної безпеки Канади.

Канада підтримує Україну від проголошення незалежності і підтримує її на міжнародному рівні. Відбулися безпосередні зустрічі представників обох країн щодо обговорення подальшої співпраці. Також варто зазначити, що Канада є економічним партнером України.

Реалізація Канадською Федерацією декларування основних принципів власного зовнішньополітичного бачення у зовнішньополітичній практиці

привели до формування хорошого дружньо-миролюбного статусу держави і всього суспільства в очах громадськості усього світу. Дипломати і політики Канади створили певний зразковий образ світової спільноти, який, на їхній погляд є найбільш відповідним до канадських інтересів. Такі засоби дипломатії поширюються на решту світу. Роль Канади в міжнародних відносинах підноситься до бачення громадянами країни своєї держави в ролі «чесного гравця», яка цілеспрямованими, але водночас миролюбними методами сприяє розв'язанню проблем у світі.

Отже, зважаючи на усе вищесказане можна підсумувати, що Канада веде політику для зміцнення добробуту свого населення і якщо ця політика буде тривати і надалі то на міжнародному рівні ще більше зросте популярність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДЖЕРЕЛА

1. Конституційний закон Канади 1982 року. URL:
<http://pdp.sirko.net.ua/legislation/bills-foreign/279-49-14->

МОНОГРАФІЇ, СТАТТІ ТА ПІДРУЧНИКИ

2. Антохів – Сколоздра О. М. Особливості становлення відносин Канади з європейськими співтовариствами. Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник» 2015. Вип. 93 С. 393-397.
3. Бессонова М.М. Канадознавство у незалежній Україні: проблеми та перспективи. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування основних напрямів розвитку соціогуманітарних наук» (Дніпродзержинськ, 11-12 квітня 2014 р.) Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2014. С. 57-59.
4. Бессонова М.М. Сучасний стан канадознавчих студій в Україні. Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Дніпропетровськ, 17 грудня 2011 р.) у 2-х частинах. Д.: ТОВ Інновація, 2011. ч. 2. С. 111-113.
5. Бессонова М. Спільні виклики та загрози національним інтересам США та Канади (кінець XX – початок XXI ст. Американська історія та політика. 2017. № 4. С. 208-216.
6. Богатирець В.В. Канадська багатокультурність: політичний досвід і суспільна практика (національний і глобальний виміри). Чернівці, 2007. 215 с.
7. Бочар І. Політика безпеки Канади. Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2006. – Вип. 64, ч. II. – С. 32–34.

8. Бурейко Н.М. Спільні аспекти імміграційної політики США і Канади в 90-ті роки ХХ століття. Миколаїв: 2011. Т. 155, Вип. 143. С. 23-26.
9. Вербовський В. В., Гончаренко А. В. НАТО у міжнародних відносинах наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Суми. Вип. ч. 8 С. 43-47.
10. Гісем О. В. Всесвітня історія (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 224 с.
11. Гісем О. Мартинюк О. Всесвітня історія (профільний рівень): підручник для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 240 с.
12. Дерев'янка І. П. Американський вектор в системі зовнішньополітичних орієнтирів Канади. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2016. Вип. 23(1). С. 32-37.
13. Деркач Т. В. Фактори регіоналізації сучасної економіки Канади. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Економіка і менеджмент. 2013. Вип. 5. С. 49-52
14. Євтух В.Б. Українська діаспора. Соціологічні та історичні студії. Київ: Фенікс, 2003. 228 с.
15. Калитчак Р.Г. Теоретичні аспекти позиціонування Канади на міжнародній арені. «Гілея»: науковий вісник. 2015. Вип. 101. С. 519-523.
16. Камінська Т. М. Децентралізована система роботи в Канада: уроки для України. Харків, 2014. С. 54-58
17. Касьянова А. А. Канада и «безпека особистості»: концепція и політика США и Канада. 2002. № 8. С. 36-53.
18. Катеринчук П.М. Еволюція канадського федералізму та проблема Квебека (80-ті – 90-ті рр. ХХ ст. Чернівці, 2002. 179 с.
19. Ковальчук О.О. Енциклопедія історії України: Т. 4 за ред. В. А. Смолій та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ.: В-во «Наукова думка», 2007. 528 с.
20. Коврик-Токар Л. Канада і США у контексті сучасного виміру взаємин: економічно-політичний аспект. Чернівці: 2011. С. 45-50.

21. Козачук О.О. Корінне населення в державній політиці Канади Чернівці, 2010. 211 с.
22. Козюра І. В. Становлення і розвиток місцевого самоврядування в Канаді. Київ: Вид-во НАДУ, 2003. 322 с.
23. Козюра І. Місцеве самоврядування в Канаді: загальна характеристика. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2001. № 1. С. 89-93
24. Коломієць В. Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики: Матеріали III Регіональної науково-теоретичної конференції (Львів, 24 березня 2016 р.). Львів: НУ ЛП, 2016. С. 52-55.
25. Конон Н. Є., Скребнева А. В. Українсько-канадські відносини: сучасний стан та перспективи. Грані. Дніпропетровськ. 2016. С. 27-32
26. Кононенко С. В. Зовнішньополітичний досвід Канади й дослідження світової політики. Київ, 1998. С.74–85.
27. Ладиченко Т. В. Всесвітня історія (профільний рівень): підручник для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Київ: Генеза, 2019. 224 с.
28. Ладиченко Т. В. Всесвітня історія (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Київ: Вид-во Генеза, 2019. 160 с.
29. Лупул Т.Я. Етнокультурна спільнота як фактор розвитку політики багатокультурності в Канаді. Чернівці: Рута, 2008. Т. 17-18. С. 37-43.
30. Лупул Т.Я. Імміграція як фактор етнодемографічних змін в аналізі сучасного вітчизняного та зарубіжного мігрантознавства. Вісник Одеського національного університету: Соціологія і політичні науки. Одеса: 2007. №15 (52). С. 58 -73.
31. Лупул Т.Я. Політизація етнічності як інституційний фактор сучасного процесу канадського націєтворення. Чернівці: 2010. 456 с
32. Максимова І. Система державного управління Канади: досвід для України. Київ, НАДУ. 2010. 60 с.

33. Микитенко Н. О. Професійна підготовка соціальних працівників в університетах Канади : дис. ... канд. пед. Наук. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України ; Львів. науково-практ. центр. Львів, 2006. 224 с.
34. Михайлюк В. В., Михайлюк В. П. Українсько-канадське співробітництво: пріоритети ХХІ ст. Вісник східноукраїнського національного університету ім. В. Даля № 5. 2018. С. 47-50
35. Музика В. Канада ніколи не забувала про Україну. Політика і час. № 3. 2005. С. 3-11.
36. Ольхович О.В. Підготовка соціальних працівників до роботи з біженцями у вищих навчальних закладах США і Канади. Тернопіль, 2008. 223 с.
37. Осташ Н.І. Канадсько-американські відносини у сферах безпеки та оборони. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць. 2009. № 4. С. 22–27.
38. Перепелиця Г.М. Асиметрія міжнародних відносин. Київ : Видавничий дім «Стилос». 2005. 555 с.
39. Поліщук І. Україна-Канада: аналогії розвитку та контури співробітництва. Чернівці, 2011. С.63-66.
40. Полянський П. Всесвітня історія (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Київ: Вид-во Грамота, 2019. 256 с.
41. Савицький В. Л., Клішевич Б. А., Гончаренко І. Ф. Організація державної (цивільної) охорони здоров'я та освіти в Канаді. Українська військово-медична академія. Київ, 2016. №4. С. 64-68
42. Сідоров М. В. Особливості функціонування економіки Канади на сучасному етапі її розвитку. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2016. С. 74-78
43. Сіромський Р.Б. «Тиха революція» в Квебеці (1960–1966). Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. 2004. Вип. 4. С. 458–467.

44. Судак І. І. Особливості формування та реалізації зовнішньополітичного курсу Канадської Федерації. Київ, 2004. С. 296 – 308.
45. Судак І. І. Формування та розвиток суспільно-політичних і економічних відносин між федеральним центром та провінціями у Канаді (1867 – 1939 рр.). Київ, Вид-во КиМУ, 2014. 224 с.
46. Троян С. С. Зовнішня політика у постбіполярному світі. Наукова редакція., Київ, 2014. 189 с.
47. Федуняк С. Політика Канади у сфері безпеки після завершення «Холодної війни». Чернівці: 2011. С. 80-83.
48. Черник П. П. Україна-Канада: Стан та перспективи сучасних міждержавних взаємин. «Гілея: науковий вісник» Вип. 82. С. 453-458
49. Черченко І. Л. Конституційно-правовий механізм зовнішніх відносин Канади: дис... канд. юрид. наук: НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2004. 175 с.
50. Щупак І. Я. Всесвітня історія (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Київ: Вид-во «Оріон», 2019. 256 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ:

51. Виступ міністра Фріленда про пріоритети зовнішньої політики Канади. Уряд Канади. 2017. 06 червня. URL: https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2017/06/address_by_ministerfreelandoncanadasforeignpolicypriorities.html
52. Історія розвитку Канадської системи освіти. URL: <http://xreferat.com/71/6292-1-sistema-osviti-v-kanadi.html>
53. Коннолі А. Канада повинна стати протистоянням американського лідерства: 2017. 6 червня. URL: <http://ipolitics.ca/2017/06/06/canada-must-stand-up-as-american-leadership-withers-freeland>
54. Офіційний сайт Уряду Канади URL: <https://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/highlights-faits/2019/2019-05-concludesvisit.aspx?lang=ukr>

55. Офіційний сайт посольства України в Канаді URL:

<https://canada.mfa.gov.ua/news/76270-v-ottavi-vshanuvati-pamjaty-zhertv-golodomoru>

56. Система освіти в Канаді URL:

https://www.eduget.com/news/sistema_osviti_v_kanadi-343

57. Стан та перспективи українсько-канадських відносин URL:

http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_econ_vidn/can/1368.html

58. Спільна Декларація про подальший розвиток відносин

особливого партнерства між Україною і Канадою. URL :

<http://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine%D1%81%D0%B0/legal-acts>.

59. Угода про дружбу і співробітництво між Україною і Канадою. URL :

http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/124_001.

60. Україна—Канада: особливе партнерство у динамічному світі 01 Липня 2017

URL: <https://www.mfaua.org/uk/publications/ukraina-kanada-osoblyve-partnerstvo-u-dynamicnomu-sviti>

61. Українсько-канадське особливе партнерство. URL:

https://pidruchniki.com/15660212/politologiya/ukrayinsko-kanadske_osoblive_partnerstvo

62. Формування національної економіки Канади та її місце у всесвітньому господарстві. URL: <https://works.doklad.ru/view/xcu60C5lefc/all.html>

ІНОЗЕМНІ ДЖЕРЕЛА

63. Гудби Дж. Неразделенная Европа. Новая логика мира в американо-российских отношениях. Москва, 2000. 336 с.

64. Данилов С.Ю. Канадский вариант федерализма : опыт и перспективы. Федерализм: теория и история развития . Москва, Наука, 2000. 179 с.
65. A Dialogue of Foreign Policy: Report to Canadians. Department of Foreign Affairs and International Trade. Canada: McGraw-Hill Ryerson Limited, 2003
66. Axworthy L. Navigating a New World: Canada's Global Future. Toronto. Knopf, 2004. 450 p
67. CIDA's Social Development Priorities: A Framework for Action. Hull, Quebec. Canadian International Development Agency, 2000. 51 p.
68. Interim Report of the Municipal Reform Commissioner, Cape Breton County, Industrial Cape Braton. Halifax: Department of Municipal Affairs, 1993. 126 p.
69. Redlich J. The History of Local Government in England. London: Macmillan, 1958. 261 p.
70. 2001 Census: Population and dwelling counts . The Daily. 2002. March 12.
71. Murray R. Middlepowermanship and Canadian Grand Strategy in the 21st Century // Seton Hall Journal of Diplomacy and International Relations. 2013. Vol.14, №2. P. 89–99.
72. Stevenson G. Unfulfilled Union: Canadian federalism and national unity. Toronto. McGill- Queen's University Press, 2004. 336 p.
73. Local Government and Poverty Reduction. Canada's Contribution to Municipal Social Development. Report for Istanbul . Ottawa. Federation of Canadian Municipalities; International Centre for Municipal Development, 2001. 33 p.
74. Northern Foreign Policy. Foreign Affairs and International Trade Canada. URL: <http://www.international.gc.ca/polar-polaire/ndfp-vnpe1.aspx?lang>

ДОДАТКИ

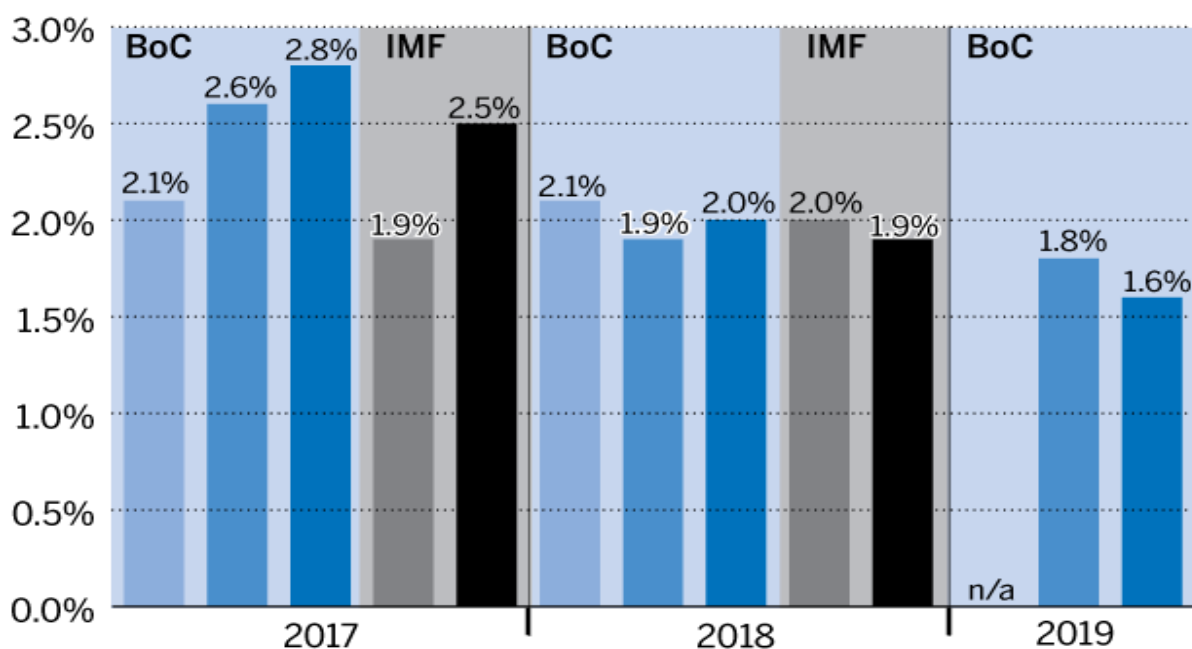
Додаток А

«Ріст ВВП»

IMF BOOSTS CANADA'S
2017 GDP OUTLOOK

AVERAGE ANNUAL REAL GDP GROWTH IN PER CENT

■ January 2017 BoC projection ■ April 2017 ■ July 2017
■ April 2017 IMF Projection ■ July 2017

SOURCE: BANK OF CANADA MONETARY POLICY REPORT,
IMF WORLD ECONOMIC OUTLOOK

NATIONAL POST

<https://business.financialpost.com/news/economy/imf-predicts-canada-will-pass-the-u-s-to-top-g7-growth-this-yea>

«В Оттаві вшанували пам'ять жертв Голодомору»

<https://canada.mfa.gov.ua/news/76270-v-ottavi-vshanuvali-pamjaty-zhertv-golodomoru>

Додаток В

«Візит міністра закордонних справ Канади Христини Фріланд до України»

<https://www.zvedeno.info/8-%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8F-2019-%D1%80-%D0%B2%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%82-%D1%85%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%96-%D1%84%D1%80%D1%96%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D0%B4-%D0%BE%D1%87%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD/>

Додаток Г

«Інвестиції в економіку Канади»

Млн. кан. Дол.			% до ітогу	
Країна походження	1993	1998	1993	1998
США	90600	153387	64,0	69,9
Великобританія	15872	18652	11,2	8,5
Інші країни європейської спільноти	15732	25674	11,1	11,7
Японія	6249	8777	4,4	4,0
Розподіл по галузях				
Фінанси і страхування	26685	46967	18,8	17,8
Енергетика і гірничодобувна промисловість	30846	57901	21,8	16,7
Виробництво машин і устаткування	20641	34452	14,6	15,7
Послуги і торгівля	11010	21066	7,8	9,6
Деревообробна і целюлозно-паперова промисловість	9109	12288	6,4	5,6
Усього (включаючи інші країни і галузі економіки)	141493	219438	100,0	100,0

План уроку

1. Соціально-економічне становище Канади наприкінці XX – поч. XXI ст.
2. Основні напрямки зовнішньої політики Канади.
3. Діяльність української діаспори в Канаді.

Хід уроку

Час	Етапи уроку	Навчально-виховна діяльність вчителя	Навчально-виховна діяльність учнів	Примітки
3 хв.	Організаційний момент	Привітання, перевірка присутніх		
9 хв.	Перевірка домашнього завдання		1) Усно: 1. Що таке етнонаціоналізм? 2. Як було вирішено проблему Ольстеру? 3. У чому полягало зміцнення демократії в післявоєнних країнах Заходу? 4. Як відбувалися інтеграційні процеси в Західній Європі в другій половині XX — на початку XXI ст.? 5. . У чому полягає важливість етносоціальної проблематики для країн Заходу? 2) Письмово: 1. Напишіть есе за темою «Позитивним чи негативним є етнічний націоналізм для суспільства?» 2. Проаналізуйте сучасні етнонаціональні проблеми країн Заходу та висловіть	

			свою думку щодо можливостей їх розв'язання. 3. Складіть порівняльну таблицю «Розвиток партійно-політичних систем країн Заходу»	
2 хв.	Етап мотивації	Вправа. «Політ на хронольоті». Уявіть, що ви перенеслися до Канади і стали міністром закордонних справ. Які ваші дії щодо України?		
2 хв.	Актуалізація опорних знань		1. Яку епоху ми вивчаємо? 2. Які особливості епохи?	
20 хв.	Вивчення нового матеріалу	1. Канада багата своїми різноманітними природними ресурсами, це і природний газ, нафта, уран, залізна руда, кольорові і дорогоцінні метали, вугілля та гідроенергетичний потенціал. Однією з найбільш сільськогосподарських держав світу є Канада, вона є третьою (після США та Франції), що експортує сільськогосподарську продукцію на світовий ринок. Охорона здоров'я Канади є однією зі сфер,	1. Які природні ресурси у Канади? 2. Яке місце посідає Канада на світовому ринку експорту? 3. Назвіть особливості розвитку медицини Канади. 4. Які повноваження виконує муніципальна влада? 5. На яку галузь	

		якою пишається країна. Medicare - безкоштовне або за мінімальною ціною медичне обслуговування. У Канаді не існує системи «суспільної медицини», де лікарі працюють безпосередньо на урядову структуру. - Місцеві органи влади надають необхідні базові послуги та інфраструктуру, зокрема туди входить: (безпечна питна вода, збір твердих й рідких відходів, аварійні служби). - Місцеві органи влади розпочали все більше приділяти увагу у таких сферах, як дошкільне виховання, початкова і середня освіта, охорона здоров'я. - Муніципалітети складають місцеві політики, що відповідають за економіку та регулюють дотримання правил та принципів неофіційного відділу життєдіяльності громади. - Місцеві органи влади впливають на доступ до землі і житла завдяки розміщенню земельних ділянок, плануванню землекористування і за будівну політику. - Місцеві органи влади роблять вклад у забезпечення	йде найбільше коштів з державного бюджету? 6. Який вектор зовнішньої політики Канади? 7. Учасник скількох міжнародних організацій? 8. Дайте визначення терміну «діаспора». 9. Яка політика щодо Росії? 10. Яку частину населення Канади становлять українці?	
--	--	---	--	--

		однакового доступу до юстиції, громадського порядку, приводячи у реалізацію такі заходи, як контроль, екологічного забруднення, принципи трудових відносин, дотримання безпеки праці. - Місцеві органи влади встановлюють та формують умови для реалізації політики та діяльності на користь бідних. - Муніципалітети створюють джерела зайнятості, залучаючи інвестиції для зміцнення місцевої економіки. 2. Відносини між Канади та США є і продовжують бути ключовими та пріоритетними. 11 вересня 2001 року, між країнами була підписана угода про створення «зони північноамериканської безпеки». НОРАД - (угода про створення Об'єднаного командування протиповітряної оборони Північноамериканського континенту). Уряд Канади наполягає на мирному розв'язанні конфліктів міжнародного значення з використанням механізмів ООН У 1996 році було		
--	--	---	--	--

		підписано дві угоди, а саме Спільна політична декларація щодо відносин Канади та Європейського Союзу і канадо - європейський план про спільні дії. Участь в міжнародних організаціях: Канада є членом Великої Сімки, НАТО, Британської Співдружності, Франкофонії Організації Об'єднаних Націй. 3. Діаспора (від гр. слова діаспора - розсіяння) – розсіяння в різних країнах народу, вигнаного з батьківщини чужинцями. Етнічні українці становлять близько 4% від загального населення Канади. - вкрай негативне ставлення країни до політики Росії по відношенню до України. - Українська церква у Канаді головною мірою поділена на два віросповідання: Українську католицьку церкву та Українську православну церкву.		
6 хв.	Узагальнення та систематизація		Метод «Гаряча кулька» (учні передають з рук в	

			руки, називаючи швидко не замислюючись , імена прем'єр-міністрів Канади). Метод «Коло ідей» (учні обговорюють позитивні і негативні риси в соціально-економічній сфері Канади)	
3 хв.	Висновки	- . Економіка Канади може слугувати прикладом для будь-яких країн - багатовекторність політики Канади закріплена як з американським так із європейським континентами - Найбільшим торговельно-економічним партнером Канади, є США, оскільки вона є найближчим політичним та військовим союзником, з яким її пов'язує членство в НАТО та багато інших угод про співпрацю. - Канада з Україною тісно пов'язана і підтримує її на всіх рівнях		

1 хв.	Домашнє завдання		Опрацювати 7 параграф	